

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет сходознавства

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота з філології на тему:

ЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Студента групи МПкит 52-19

факультету сходознавства

денної форми навчання

з освітньо-професійної програми

Галузевий переклад: китайська мова, англійська мова

Спеціальності 035 Філологія

Концура Володимира Вячеславовича

Науковий керівник:

канд. філол. н., ст.вик. Костанда І. О

Допущен до захисту

« ___ » _____ 2020 року

Завідувач кафедри

_____ Любимова Ю. С.

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	7
1.1 Дефініція та ознаки поняття «термін».....	7
1.2 Структура термінів в китайській мові.....	13
1.3 Напрями дослідження термінознавства у лінгвістиці.....	15
1.3.1 Термінологічна система у лінгвістиці.....	17
1.3.2 Особливості термінологічного поля у сучасній лінгвістиці.....	22
1.4 Класифікація спортивної термінології та специфіка перекладу термінів.....	26
Висновки до розділу I.....	30
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	32
2.1 Словотвірний аналіз іменників як основа дослідження спортивної термінології.....	32
2.2 Описовий метод та його використання у сучасній китайській мові.....	34
2.3 Запозичені слова як один з джерел утворення спортивної термінології у сучасній китайській мові.....	37
Висновки до розділу II.....	49
РОЗДІЛ III. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	51
3.1 Структурно-семантичні особливості спортивної термінології у силових видів спорту.....	51
3.2 Дослідження лексико-стилістичних особливостей спортивної термінології.....	58
3.3 Дослідження нових лексичних одиниць в китайському спортивному дискурсі та їх зіставлення з англійською мовою.....	65
Висновки до розділу III.....	71
ВИСНОВКИ.....	73

АНОТАЦІЯ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	76

ВСТУП

Ця робота присвячена дослідженню спортивної термінології в сучасній китайській мові в лінгвальному аспекті. Вивчення та розвиток термінологічної лексики, яка окреслює поняття певних галузей людського пізнання, є важливим завданням сучасної лінгвістики. Про це свідчать дослідження проблеми термінології на матеріалі китайської мови у працях таких українських та зарубіжних дослідників, як В.М. Солнцев, І.М. Ошанін, О.О. Драгунов, Б.С. Ісаєнко, Є.Д. Поліванов, М.М. Коротков, О.П. Фролов. В.М. Солнцев уточнив поняття кореня, афікса, напівафікса, словотворчих моделей і способів словотворення; вперше в китаєзнавстві описав проблему конверсії частин мови, яка є одним із способів словотворення поруч зі словоскладанням та афіксацією. Далі І.М. Ошанін, О.О. Драгунов і М.М. Коротков розвинули положення про двоскладність слів китайської мови, Є.Д. Поліванов дійшов висновку, що термінотворення сучасної китайської мови – це в основному словоскладання; структура багатоскладних слів відображає структуру словосполучень, з яких вони утворились. Є.Д. Поліванов уперше вказав на те, що двоморфемний склад є статистично домінуючою нормою для китайських слів. Він розробив і виділив три типи словотворчих моделей (атрибутивний, копулятивний, об'єктивний). О.П. Фролова здійснила опис та інтерпретацію біологічної терміносистеми сучасної китайської мови, розробила методика моделювання термінотворчих процесів, дослідила два головні способи термінотворення: словоскладання й афіксацію. Проблеми китайської термінології знайшли відображення й у монографії Чжоу Йоугуана, де розглядаються такі лінгвістичні питання термінології, як іншомовні запозичення й омоніми. Продовжили дослідження Д. С. Лотте, Т. Рьольке, Л. Гоффманн, Т. Р. Кияк, Г. Р. Флюк, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, С. Л. Мішланова. Різномасштабним вивченням термінології у т.ч. і структурно-семантичному, лексико-стилістичному та граматичному аспекті займалися, А. Н. Зарипова, О. Д. Огуй, Т. І. Перепелиця, О. В. Слаба, Р. Бульманн. Наразі даному питанню надається недостатньо уваги у сучасній китайській мові, таким чином поза увагою дослідників залишилися професіоналізми спортивної

сфери сучасної китайської мови, що зумовило вибір теми запропонованої праці. З огляду на це дана робота має на меті висвітлити основні особливості професіоналізмів і жаргонізмів та їх вживання у китайській спортивній термінології.

Актуальність роботи зумовлена тенденцією дослідження сучасних термінів у китайській спортивній терміносистемі, необхідністю їх регулярного дослідження для виявлення певних процесів термінотворення, що дозволяє визначити головні напрямки розвитку та збагачення сучасної китайської спортивної терміносистеми. Актуальність також полягає у тому, що дослідження сучасної китайської спортивної термінології у структурно-семантичному, лексико-стилістичному та граматичному аспектах дає змогу розпізнати ключові етапи її розвитку, термінотворення та класифікацію зазначеної термінології. Необхідність у дослідженні підсилюється відсутністю спеціальних досліджень зазначеної термінології.

Об'єктом є спортивна термінологія в сучасній китайській мові.

Предметом є лінгвальні аспекти сучасної китайської мови.

- **Мета** полягає у дослідженні лінгвальних аспектів спортивної термінології в сучасній китайській мові. Ця мета передбачає розв'язання наступних **завдань**:
- виявити розкрити дефініцію та ознаки поняття «термін» та «термінологічна система»;
- виявити особливості термінологічного поля у сучасній лінгвістиці;
- відслідкувати напрямок дослідження спортивних термінів у різних аспектах;
- систематизувати досліджувану термінологію та її тематичну класифікацію;
- проаналізувати систему запозичення спортивних термінів в китайській мові;
- дослідити і висвітлити структурно-семантичні та лексико-стилістичні особливості спортивної термінології;

- дослідити та зіставити нові лексичні одиниці китайської та англійської мови.

Методами дослідження що використовувалися в ході роботи були емпірико-теоретичні методи, а саме: індукція та дедукція, описовий та порівняльний методи; метод зіставного та порівняльного аналізу для дослідження особливостей англійських запозичень та їх китайських відповідників і визначення відмінностей між ними; аналіз словарних дефініцій; елементи синхронного аналізу – для дослідження особливостей формування сучасної китайської спортивної термінології; дистрибутивний аналіз – для вивчення сполучуваності термінів і їх структурно-семантичних відношень; теоретичний аналіз наукової літератури з теми дослідження з метою відбору, систематизації та узагальнення проаналізованого матеріалу.

Наукова новизна полягає в тому, що здійснено комплексний аналіз спортивної термінології в сучасній китайській мові; досліджено структурно-семантичний та лексико-стилістичний аспекти. Проаналізовано розвиток запозичень в лінгвальному аспекті у галузі спорту. Також досліджено парадигму лексико-семантичних та граматичних аспектах спортивної термінології з метою встановлення особливостей термінів та словоскладання.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів і висновків у процесі впорядкування та стандартизації спортивної термінології, у теорії й практиці перекладу текстів спортивної проблематики, в лексикографічній сфері, зокрема при укладанні двомовних і тлумачних словників спортивної термінології.

Матеріали дослідження слугували китайські словники спортивної термінології та спеціалізовані тексти спортивної тематики з китайських спортивних журналів, видань та газет а також тексти з спеціалізованих сайтів присвячених спорту.

Обсяг і структура роботи складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та інших джерел. Обсяг тексту дипломної роботи магістра складає 75

сторінок, загальний обсяг роботи разом зі списками використаної літератури становить 80 сторінки.

РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Дефініція та ознаки поняття «термін»

У сучасному суспільстві наука про терміни стає предметом живого інтересу багатьох українських та іноземних учених-лінгвістів. Інтерес до спеціальної лексики в сучасному мовознавстві не випадковий і зумовлений як підвищенням ролі науки й техніки в розвитку суспільства, так і зростанням ролі термінології в сучасних мовах. Однак, варто відзначити, що термінологічні інтереси учених різняться. Це призвело до появи низки різноманітних підходів до вивчення понять «термін» та «терміносистема». Різні учені проводять дослідження термінів як у діахронічному, так і у синхронічному аспектах. У статті проаналізовано існуючі доробки аби виявити, які ж саме підходи у вивченні термінів доцільно обрати для застосування щодо китайської мови. Загальновідомо, що засновниками термінознавства як науки визнано Вюстера та Лотте. Згідно системного опису запропонованого Д. С. Лотте термінологія: 1) повинна базуватись на класифікації понять; 2) необхідно виділяти ознаки і поняття термінів, базуючись на класифікаційних схем; 3) слова повинні відображати спільність термінологізованого поняття з іншими поняттями, і його специфічність (Ахматова, 1997, с. 74).

Відомими лінгвістичними школами, які працювали в галузі термінознавства є такі: московська, ленінградська, горьківська, вороніжська, українська та празька. Цікаво, що китайські лінгвісти повністю опираються у своїх дослідженнях на ці основні течії у дослідженні термінології. Це можна продемонструвати на прикладі наукового доробку відомої китайської лінгвістки, яку прийнято вважати засновницею термінознавства в китайській мові Су Убін (粟武宾): "Одним із засновників науки про терміни був австрійський професор Вюстер. Він же започаткував так звану віденську школу, яка займалася дослідженням термінології. Інші відомі дослідники термінології, як наприклад, радянські вчені Ахманова, Реформатський, Лоте, також розпочали свою діяльність на початку 30-х років 20-х століття. Теоретичною базою термінології,

як науки, стала праця Лоте «Науково-технічні засади виникнення термінології». Об'єднавшись, Реформатський з Лоте стали засновниками московської школи. Ще одна школа представники якої присвятили себе дослідженню та розвитку термінознавства, виникла в Празі (Чехія)". У тлумачному словнику китайської мови подається дефініція слова "термінологія", яка майже не відрізняється від запропонованої у російському тлумачному словнику (під редакцією С.І.Ожегова): "Термінологія – сукупність слів, які позначають поняття певної спеціальної області науки чи техніки. Сукупність мовних знаків, які через вимову або написання виражають науково-технічні поняття, інструмент обміну думками та знаннями". Не дивлячись на ізолятивний характер китайської мови, на велику граматичну і семантичну відмінність від європейських мов, в дослідженнях термінології китайської мови, більшість китайських вчених спирається на європейські лінгвістичні підходи (Ахматова, 1997, с. 95).

Розгляньмо докладніше підходи до визначення терміну представників московської та української шкіл. Представниками московської школи були Г. О. Винокур, О. О. Реформатський, О. С. Ахманова. На сучасному етапі розвитку термінознавства окреслено два основні підходи у дослідженні термінів – нормативний та дескриптивний. Прибічниками нормативного підходу є О. С. Ахманова, В. П. Даниленко, Д. С. Лотте, О. О. Реформатський. Термін розглядається ними як слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття та вимагає дефініції. Іншими словами, термін, як особливе слово (чи словосполучення), за своєю граматичною структурою, за значенням протиставляється загальноновживаному слову чи словосполученню. Дескриптивний підхід підтримують В.М. Лейчик, В.Г. Костенко та інші. На їхню думку, у ролі терміна може виступати будь-яке слово, оскільки термін – це не особливе слово, а тільки слово у особливій функції. Специфіка терміна полягає у його високій інформативності, високому рівні вмотивованості та узагальнення, у особливому призначенні, функціях, насамперед, у функції називання, позначення спеціального поняття, функції знакової систематизації, гносеологічній та евристичній функціях. Наукові

роботи останнього десятиліття віддзеркалюють основні тенденції сучасних досліджень у термінології. Аналіз існуючих термінологічних досліджень довів, що найбільш поширеними підходами до вивчення термінології є: еволюційний підхід (який вивчає етапи формування певної терміносистеми); вузькоспеціальний підхід (наприклад, вивчення економічної, юридичної, журналістської термінології і т.д.); структурно-функціональний підхід (вивчення структурних особливостей певної терміносистеми та її функціонування у різних видах текстів) тощо. Розгляньмо тепер найбільш повні і глибокі дослідження сучасних українських лінгвістів і визначимо спільні риси у трактуванні визначення поняття "термін". Вузькоспеціальний підхід до вивчення терміна обрали лінгвісти Л.М. Веклинець, Л.П. Бойко, С.В. Бібла та інші. Ці дослідники у своїх роботах звертають основну увагу на етапи виникнення термінології певної галузі знань, відштовхуючись від етимологічного аспекту, та тематичної класифікації термінів, опираючись на їхнє семантичне значення. Наприклад, Л.М. Веклинець досліджує психологічну термінологію, С.В. Бібла вивчає церковну термінологію. Обидві дослідниці виділяють певні етапи формування термінології, які пов'язані, на їхню думку, з зовнішніми екстралінгвістичними чинниками, тобто з конкретними змінами чи нововведеннями у певній галузі знань, котрі стимулювали появу нової термінології або сприяли адаптації відомих термінів до мовної норми. Л.П. Бойко обрала дещо відмінний підхід, вчена прослідковує етимологію козацької торгівельної лексики, однак основне завдання, яке вона ставить у своєму дослідженні – це згрупувати відібрані терміни за тематичним параметром, з огляду на що авторка виділяє чотири тематичні групи даних термінів (Гутиряк, 1999, с. 37).

Р. Стецюк вивчала історію становлення і розвиток кардіологічної термінології. Авторка вважає, що системну будову сучасної термінології в загальних рисах можна представити як ієрархічну. Ієрархія виявляється, насамперед, у тому, що термінологія є частиною загальнонаціональної мови (підсистемою цієї мови), частинами ж самої термінології виступають термінології окремих наук. Автор пропонує ознаки терміна: співвіднесеність з

науковими поняттями фахової галузі; однозначність у межах певної термінологічної системи; точність, стислість, нейтральність; системність або її класифікаційна сутність, або системність словотвірна, або подвійна системність; функціональна фахова спрямованість; можливість існування у вигляді слова чи словосполучення; можливість утворення на ґрунті лексики своєї мови або запозичень з інших мов. А також критерії термінологічності одиниць, за якими слова або словосполучення відносять до складу термінологічної системи: значення терміна співвідносить його з професійним науковим поняттям, а не з побутовим поняттям чи загальним уявленням; у терміна актуалізований абсолютно або переважно його поняттєвий, а не предметний зв'язок; термін має чітку наукову дефініцію, лексичне значення терміна збігається з семантичним складом цієї дефініції; термін функціонує у науковому фаховому контексті, значення терміна співвідноситься з певною фаховою діяльністю; значення терміна вільне від конотацій, іншої, ніж фахова, стилістичної забарвленості тощо [8]. Всі ці ознаки є універсальними у порівнянні з китайською термінологією. Але до вищевказаних ознак пропонуємо додати інтернаціональний характер термінів. Саме інтернаціональний характер термінів яскраво проявляється у китайській мові, не дивлячись на те, що остання є ізолятивною мовою і має ієрогліфічне письмо. Традиційно, китайська мова майже не мала прямих запозичень, однак широко користувалася семантичними запозиченнями, формуючи кальки. У наші дні фонетичні запозичення стають більше звичними. Наприклад, 巴士 'автобус' (у Гонконгу), 克隆 (kelong) 'клон'. Гуандунське 的士, замість пекінського 出租车. Більшість же кальок – це технічні терміни. Наприклад, 坦克 – танк, 摩托车 – мотоцикл, 拖拉机 – трактор. Типовим для таких технічних запозичень є триморфемність, хоча більшість китайських слів є двоморфемними. Отже, процес інтернаціоналізації термінів не оминає навіть китайську мову, не дивлячись на її граматичну специфічність. Структуру та семантичні характеристики термінології маркетингу вивчала О.І. Гутиряк (Гутиряк, 1977, с.58). У своїй роботі вчена досліджувала властивості терміна. Також О.І. Гутиряк долучилась до тлумачення поняття «термін». На її думку, у

більшості робіт, що стосуються терміна, основна увага зосереджена на тих рисах, котрі відрізняють його від звичайного слова. Найчастіше мова йде про точність, виявами якої є моносемічність (або тяжіння до моносемічності), відносна незалежність значення від контексту, відсутність синонімів, систематичність, стислість та експресивна нейтральність, співвіднесеність з науковим поняттям та дефінітивність [2, 4]. Дослідниця вважає, що усі ці риси (крім дефінітивності), з одного боку не є виключно прерогативою терміна, а з іншого притаманні далеко не кожному терміну (наприклад, багато термінів є полісемічними тощо). Тому О.І. Гутиряк підтримує думку, що не потрібно наполягати на моносемічності терміна, а необхідно визнати, що термін в середньому менш багатозначний, ніж звичайне слово; а також те, що термін відрізняється від решти слів своєю «підвищеною смисловою точністю» (Іщенко, 2002, с.70). Вчена зазначає, що оскільки існує полісемія терміна, його значення не може не бути незалежним від контексту.

Найважливішою ознакою терміна, на думку лінгвіста, є його дефініція, а отже значення є елементом специфічної поняттєвої системи, яка обслуговує певну професійну ділянку. Дослідниця вважає, що характеристика терміна повинна враховувати як лінгвістичні (лексикологічні та комунікативно-прагматичні), так і екстралінгвістичні (загальнонаукові та галузеві, когнітивні та психологічні) аспекти тощо. Таким чином, основним результатом даного дослідження ми вважаємо доведення автором належності терміна до специфічної поняттєвої системи, його системність. На думку В. Л. Іщенко до ознак, що відрізняють термін від слів загальної літературної мови, відносяться: специфічність терміна, дефінітивність, системність термінів; до похідних ознак вчена відносить: однозначність, синонімію та омонімію термінів, стилістичну нейтральність, точність, стислість термінів, інтернаціональний характер терміна, зручність та легкість творення похідних термінів тощо (Кияк, 1979, с. 40). Цікавими, на нашу думку, є вимоги до терміна, які було запропоновано Т. Кияком (Кияк, 1979, с.41) термін повинен відповідати правилам та нормам відповідної мови; термін має бути систематичним; для терміна є характерною

дефінітивність, тобто кожен термін співвідноситься з чітким окремим визначенням, що орієнтує на відповідне поняття; терміну притаманна незалежність від контексту; термін має бути точним; термін має бути коротким, хоча ця вимога вступає в протиріччя з вимогами точності, тобто повноти терміну; термін має бути однозначним; для термінології не характерна синонімічність, це заважає розумінню текстів; термін повинен бути експресивно нейтральним.

Розгляньмо дослідження А. Д. Олійника, який вивчав роль запозичень-англіцизмів в українській мікроекономічній термінології і також долучився до визначення поняття «термін» та суміжних понять. Кожна наука оперує певним корпусом понять, котрі знаходять словесний вияв у термінології. У свою чергу, термінологія кожної галузі складається з окремих слів і словосполучень – термінів. Особливістю терміна є його зв'язок зі спеціальним поняттям та закріпленість за конкретною термінологією. Отже, кожний термін – це елемент певної термінології – математичної, фізичної, лінгвістичної тощо. Досконально вивчивши визначення поняття "термін" запропоновані Б. М. Головіним, В. П. Даниленком, Г. Кониським, О. О. Реформатським, Т. Секундою, В. В. Кодуховим та визначеннями запропонованими тлумачними словниками, вчений дійшов висновку, що незважаючи на певні розбіжності в тлумаченні терміна, наведені визначення мають багато спільного (Лейчик, 1989, с.41). Однак для термінознавця термін – це, перш за все, одиниця номінації особливого поняття, пов'язаного з вузькопрофесійною сферою – терміни призначені служити засобом спілкування певної групи людей у виробничих умовах. А. Д. Олійник пропонує наступне визначення терміна: «термін» – це одиниця вузько специфічної підмови, що позначає певне наукове або професійне поняття і не існує поза дефініцією.

Узагальнивши всі спроби визначення терміна, А. Д. Олійник дійшов висновків, що: термін – це слово або словосполучення спеціальної сфери вживання, що виражає професійне поняття; термін має відповідати нормам і правилам певної мови; термін прагне до моносемії, а також до стислості вираження; термін (принаймні економічний) має бути позбавленим експресії, тобто будь-яких конотативних забарвлень; термін завжди належить до певної терміносистеми;

поява нового терміна пояснюється переважно позамовними причинами; терміну завжди відповідає певна дефініція (Лейчик, 1989, с.77)

Таким чином, проаналізувавши існуючі підходи до визначення терміну, ми дійшли висновку, що більшість науковців погоджуються з тим, що терміни можна розглядати як номінанти системи понять науки і техніки. Певні заперечення, на нашу думку, викликає обмеження вжитку термінів лише науково-технічною сферою. Матеріалом дослідження послуговували лексичні одиниці, які широко використовуються по всьому світу. Спорт, як і будь-який інша сфера не відноситься ні до науки, ні до техніки, тому пропонується щонайменше розширити список сфер функціонування термінів, додавши до науково-технічної чи офіційно-ділової ще й спортивно-публіцистичну мову. Тож за робоче визначення терміна ми приймаємо таке: термін – це мовна одиниця, яка належить до науково-технічної або будь-якої іншої професійної сфери та репрезентує її спеціальні поняття, виявляючи певну сукупність ознак та утворюючи терміносистему. У визначенні основних ознак терміна повністю підтримуємо вищезгаданий підхід Стецюк Р.І. (Лотте, 1961, с.34) та пропонуємо додати до нього ознаку щодо інтернаціонального характеру терміну.

1.2 Структура термінів в китайській мові

Структура термінів є не менш важливе У сучасній китайській мові терміни можна розділити на:

- Прості терміни;
- Складні терміни;
- Похідні терміни (Лотте, 1961, с. 60).

Як відзначають лінгвісти, до простих термінів відносяться такі терміни, які складаються тільки з одного ієрогліфа і які не можна розділити на значущі лексеми. До цієї групи термінів також відносяться фонетичні запозичення китайської мови, оскільки дані ієрогліфи підбираються з метою створити подібне звучання, а не вкласти в них сенс, наприклад:

乒乓球 pīngpāngqiú – пінг-понг;

保齡球 bǎolíngqiú – боулінг;

高尔夫 gāo'ěrfū – гольф;

三星 sānxīng – Samsung;

芒果 mángguǒ – манго;

咖啡 kāfēi – кава;

茶 chá – чай.

Число запозиченої лексики в китайській мові відносно невелика. Через діалекти в китайську мову проникає лексика, запозичена не тільки з англійської мови. На Тайвані так само безліч запозичень з японської мови, які за допомогою змішання проникають і в путунхуа (Шелов, 1995, с. 58).

Китайський дослідник Ши Ювей в роботі «Про зв'язок сучасної китайської мови та іноземних запозичень» і навів такі дані по числу іншомовних слів в китайській мові в ХХ столітті. На період 1989 року кількість запозиченої лексики становило 1,11%, а в 1994 цей показник становив 0,85%. Як видно зі статистики, запозичена лексика безперервні впроваджується в китайську мову (Шелов, 1995, с.60). Ще одне не менш значне дослідження було проведено Янь Венем, який відзначає стрімке зростання запозиченої лексики в китайській мові на період 2000 року. Крім того, автором було виділено чотири групи іншомовної лексики:

- запозичення в області науки і техніки – 45,38%;
- запозичення в області політики і економіки – 17,93%;
- запозичення в галузі культури і спорту – 6,42%;
- запозичення в області повсякденному житті – 29,81% (Шелов, 1995, с. 61).

Як видно з наведених даних, основний пласт складають запозичення в науково-технічній сфері та невелика частина складає запозичення в спорті.

В.Ф. Шичка, розглядаючи лексику китайської мови, відзначає наявність в мові складних термінів і термінів-словосполучень. Крім того, автор стверджує, що різниця між даними поняттями досить відносна (Шичко, 2013, с.46). Отже, розглядаючи структуру китайських термінів, можна виділити прості терміни, складні терміни та похідні терміни. До групи простих термінів відносяться фонетичні запозичення, які за своїм звучанням близькі до іншомовного слова, що прийшов в лексику китайської мови.

Спираючись на отримані результати дослідження китайського вченого Янь Веня слід зазначити, що найбільша кількість запозичень в китайській мові припадає на науково-технічну лексику. Складні терміни китайської мови складаються з кореневих морфем, вони вдають із себе терміни, що складаються з декількох лексем. А похідні терміни китайської мови складаються з складних і простих компонентів, вони є багатокомпонентними термінами.

1.3 Напрями дослідження термінознавства у лінгвістиці

Дослідження фахових мов, які також можна назвати спеціальні мови чи технолекти, є досить особливим об'єктом конкретної галузі науки. До того ж, фахова мова є певною протилежністю загальноживаній мові, хоча словниковий запас так званої технолекти починається саме із фахової мови. Але якраз певні питання, щільно пов'язані зі певною лексикою фахових мов, що утворили певну неминучість у виділенні окремої науки – термінознавства. Одночасно, наука про фахові мови досліджує певні сфери науки і техніки, а предметом дослідження термінознавства є не власне мова, а саме термін який включає в себе поняття та назву. Таким чином, термінознавство включає у себе понятійну сферу певної фахової галузі. Під час досліджень фахових мов, це стосувалося лише професійної лексики. Але зовсім нещодавно воно виокремилася у окремий етап лінгвістики, хоча водночас залишається щільно пов'язаним із термінознавством. Фаховою мовою називають кампіляція усіх мовних засобів, які застосовуються у професійно замкнутій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у цій сфері (Татаринів, 1996, с.84). Виділення таких

конкретних фактів є не що інше, як оцінка ефективності того чи іншого наукового дослідження. Основною гіпотезою підходу до проблеми виступає припущення, що конкретний вираз тексту, що має найбільшу кількість лексичних зв'язків з іншими виразами даного тексту. Згадуючи про лексичний зв'язок ми маємо на увазі присутність схожих компонентів (основ) тексту, який беремо до уваги. Термінознавство охоплює такі напрями роботи:

1. Лексикографічний. Утворення термінологічних словників, словників-довідників, словників-тезаурусів (одномовний тлумачний або тематичний словник, що охоплює лексичні одиниці даної мови), перекладні двомовні словники, словники сполучуваності, словники рекомендованих термінів, частотні словники, словники новоутворених термінів.

2. Уніфікація і стандартизація термінів. Уніфікація – це певне впорядкування термінологій різноманітних галузей науки, техніки, економіки та культурного життя. Стандартизація – це утворення терміна-еталона, який повинен відповідати усім лінгвістичним вимогам до терміна і використовуватися у межах певної терміносистеми та на міжгалузевому рівні. Стандартизацію термінів здійснює Держстандарт. У світі існує досить багато термінологічних організацій, які займаються стандартизацією термінів на міжнародному рівні.

3. Створення картотек і баз даних. У зв'язку з глобалізацією науки та техніки наші знання про навколишній збільшуються, вдосконалюються та поширюються. Словники не встигають розвиватися, а також не розкривають закономірностей функціонування термінів. Це вимагає вдосконалення системи реєстрації та розуміння спеціаліста даних про терміносистеми. Цьому сприяє утворенню термінів – автоматизованих або на основі ручних картотек.

Перший так званий банк було створено професійними термінологами з різних країн світу в Німеччині, він містив 2 млн. термінів дев'ятьма мовами.

В Україні над автоматизованим фондом мови працюють науковці-термінологи. Автоматизований банк термінів повинен мати належне

лінгвістичне забезпечення – базується на наукових статтях, так як лише в них можна дослідити розвиток терміну.

4. Переклад і редагування термінів. Однією з найскладніших проблем є переклад термінів з однієї мови на іншу. Переклад може бути точним (буквальним), за допомогою синонімів, за допомогою тлумачення, за допомогою транслітерації (передають словозвучання засобами іншої графічної системи). Під час перекладу терміна, потрібно користуватися однією назвою в усьому тексті. Для того щоб, належно підібрати відповідник, слід врахувати вмотивованість певного терміна та точність передачі позначуваного поняття. Невдалі та некоректні назви можуть стати причиною неправильного перекладу та передачі наукової концепції. Тому важливим є редагування наукових текстів.

5. Організаційний напрям. Це публікації та видавництво спеціальних термінознавчих журналів («Термін і текст»), «Термін і слово», «Науково-технічна термінологія»), проведення та участь у термінологічних конференцій державного та міжнародного рівнів, робота на постійних семінарах (Литовченко, 2006, с. 49).

1.3.1 Термінологічна система у лінгвістиці

Коли говорять про терміни, уникнути термінологічну систему не можливо, адже термінологічна система – це понятійні, або смислові, семантичні взаємини між ними. Терміносистемою називаються не тільки сукупності всіх термінів окремих мов, а й сукупності термінів різних галузей знань, різних сфер діяльності людей. Розрізняються, наприклад, терміносистеми лінгвістики, літературознавства, біології, медицини, фізики, хімії, математики, філософії, юриспруденції; авіаційна, автомобільна, політична, економічна, сільськогосподарська, спортивна, адміністративна і т.д. В рамках кожної з таких терміносистем розрізняються численні підсистеми. Так, наприклад, в межах лінгвістичної термінології різняться термінологія фонетична, лексична, морфемная, словотворча, граматична (морфологічна і синтаксична), стилістична і ін. Кожна з них, у свою чергу, підрозділяється на так звані мікросистеми в

залежності від наукової проблеми, теми дослідження і т.д. Так, в рамках морфологічної термінології можуть бути виділені (і виділяються іноді) мікросистеми термінів частин мови, дієслова, виду, застави та інші.

Не менш чітко розрізняються і класифікуються терміни різних терміносистем і підсистем за зовнішніми, формальними ознаками. Перш за все розрізняються терміни прості (однослівні) і складені (двослівні і багатослівні). Перші з них, однослівні терміни, підрозділяються на непохідні і похідні. Похідні терміни розрізняються за такими ознаками, як спосіб словотворення, конкретне словотворчий засіб і т.д. Складові терміни прийнято класифікувати але так званим граматичним моделям, при виділенні яких зазвичай враховується кількість утворюють їх знаменних слів, приналежність різних слів до певної частини мови, до тієї чи іншої граматичної форми, беруться до уваги типи синтаксичних зв'язків між ними, наявність або відсутність службових слів і деякі

У різних мовах терміни розрізняються і можуть класифікуватися також за іншими ознаками, наприклад, в залежності від походження. За цією ознакою розрізняються терміни споконвічні і запозичені, кальки і пів-кальки. Запозичені терміни розрізняються залежно від мови-джерела (в російській мовознавстві використовуються, наприклад, багато термінів грецького, латинського походження, а також кальки, створені за зразком термінів цих мов). Серед запозичених термінів особливо виділяються терміни міжнародні (історія, медицина, конституція, революція, космос, бізнес і багато інших), тощо (Литовченко, 2006, с. 78)

У низці лінгвістичних досліджень системна організація термінології пояснюється тим, що терміносфери є своєрідним єдністю, в якому кожен елемент знаходиться в стійких зв'язках і відносинах з іншими елементами і відображає структуру понять описуваної термінологічної сфери знання. Системність термінології має свою специфіку, яка полягає у вимозі лексичної системності (Шелов, 1995, с.54). Як зазначається в спеціальній літературі, терміносистема як модель деякої області знань з'являється на тій сходинці, коли ця область склалася

в достатній мірі, має свою теорію, виявила і усвідомила основні свої об'єкти і зв'язки між ними (Шелов, 1995, с. 55). Дослідження підкреслюють, що для формування терміносистеми необхідне виконання певних умов, а саме: наявність спеціальної області, що має досить чітке окреслення кордону; наявність системи загальних понять, які відносяться до цієї області; наявність досить суворої теорії (концепції), яка описує цю область; наявність певної мови і сформованого в його рамках мови для спеціальних цілей, лексичні одиниці які можуть бути використані для позначення понять (об'єктів та їх ознак) даної системи понять (Шелов, 1995, с.56).. Сучасні дослідники виділяють кілька основних ознак, характерних для терміносистем: цілісність, відносна стійкість, структурованість, зв'язність. Основним критерієм цілісності терміносистеми є те, що «елементами терміносистеми охоплені всі (або всі необхідні і достатні) елементи спеціальної області», а також відповідність суми частин цілому». Відносна стійкість терміносистеми полягає у тому, що терміносистема відображає систему поглядів в певній галузі, яка встановилася на певному етапі, або систему основних критеріїв, що відображають важливі об'єкти, методи і т. д., які фігурують у цій галузі Шелов. Як відомо, мовна система, в тому числі термінологічна, будується на таких типах відносин між мовними одиницями, як парадигматичні (асоціативні), синтегматичні і дериваційні (Шелов, 1995, с.58). Парадигматичні відносини - це відносини, що зв'язують елементи мови на основі спільності за формою, змістом або за того й іншого одночасно. Парадигматичні відносини як відносини міжсловесного рівня постулюють окремість слова в ряду порівнянних з ним словесних одиниць по принципам поняття, відбитим в лексичному значенні слова, і по відмінностях форми слів. Парадигматичний опис будується або на основі об'єднання мовних одиниць як функціональних представників однієї парадигматичною одиниці, або на основі варіативності однієї одиниці. В одне парадигматичне ціле об'єднуються в номінації, відмінність між якими повністю визначається позицією (Шелов, 1995, с.61).

Одією з традиційних проблем термінознавства протягом довгого часу була проблема розмежування багатозначних слів і омонімів. Як відомо, у вітчизняній

лінгвістиці омонімія традиційно розглядалася як логічне продовження полісемії, як «міжкатегоріальна багатозначність» і т. д. За словами Олексієва Л. М., «широке, складне по межах виділення і різнопричинні явища омонімії загальнолітературної мови в термінології представлено головним чином одного різновиду, а саме тієї, коли полісемія на стільки розходиться, що стає омонімією» (Олексєєв, 1996, с.127).

У цілому, враховуючи досягнення сучасної терміносистеми, представляється можливим визначати терміну як слово або словосполучення, що служить засобом номінації визначеного поняття в системі понять науки, техніки та інших сфер професійної діяльності і засноване на деференціації. При цьому мову науки і техніки доцільно розглянути як функціональну підсистему загальнолітературної мови, що має обмежену, але чітку функцію професійної комунікації (Литовченко, 2006, с. 70).

У низці лінгвістичних досліджень системна організація термінології пояснюється тим, що терміносфери є своєрідною єдністю, в якому кожен елемент знаходиться в стійких зв'язках і відносинах з іншими елементами і відображає структуру понять описуваної термінологічної області знань. Системність термінології має свою специфіку, яка полягає у вимозі лексичної системності (Литовченко, 2006, с. 71). Як зазначається в спеціальній літературі, терміносистема як модель деякої області знань з'являється на тій сходинці, коли ця область склалася в достатній мірі, має свою теорію, виявила і усвідомила основні свої об'єкти і зв'язки між ними. Дослідження підкреслюють, що для формування терміносистеми необхідне виконання певних умов, а саме: наявність спеціальної області, що має досить чітко окреслений кордон; наявність системи загальних понять, які відносяться до цієї області; наявність досить суворої теорії (концепції), яка описує цю область; наявність певної мови і сформованого в її рамках мови для спеціальних цілей, лексичні одиниці якого можуть бути використані для позначення понять (об'єктів і їх ознак) даної системи понять (Литовченко, 2006, с. 87). Сучасні дослідники виділяють кілька основних ознак,

характерних для терміносистем: цілісність, відносна стійкість, структурованість, зв'язність. Основним критерієм цілісності терміносистеми є те, що «елементами терміносистеми охоплені всі (або всі необхідні і достатні) елементи спеціальної області», а також «відповідність суми частин цілому». Відносна стійкість терміносистеми полягає у тому, що терміносистема відображає систему поглядів в певній галузі, яка встановилася на певному етапі, або систему основних критеріїв, що відображають важливі об'єкти та методи, які фігурують у цій галузі (Литовченко, 2006, с. 91). Одним із важливих ознак терміносистеми є структурованість, тобто наявність в ній певної структури. Як підкреслюється в науковій літературі, «термін є невід'ємним елементом системи, якщо під системою розуміти сукупність елементів цілого, між якими з'являється обов'язковий і невід'ємний зв'язок. Сукупність зв'язків всередині такого цілого, зумовлює його структуру» (Литовченко, 2006, с. 92).

Узагальнюючи погляди сучасних термінологів на природу і сутність терміносистем, слід визнати, що термінологічна система (терміносистема) - це знакова модель певної теорії спеціальної галузі знань або діяльності, елементами якої служать лексичні одиниці (слова і словосполучення) певної мови, що використовуються для спеціальних цілей, а структура в цілому адекватна структурі системи понять даної теорії. Можливості підключення як ознака терміносистеми, на думку ряду вчених, може бути змістовно-мовною і формально-мовною. Змістовно-мовна зв'язність є відображенням логічних зв'язків, які мають місце між одиницями терміносистеми, таких, як родові відносини, відносини цілого і частин, зв'язку причини і наслідки, відносини об'єктів і їх ознак (Іванов, 1973, с. 66). Як відомо, мовна система, в тому числі термінологічна, будується на таких типах відносин між мовними одиницями, як парадигматичні асоціативні), синтагматичні і дериваційні. Парадигматичні відносини - це відносини, що зв'язують елементи мови на основі спільності за формою, змістом або за того й іншого одночасно. Парадигматичні відносини як відносини між словесного рівня постулюють окремість слова в ряду порівнянних з ним словесних одиниць по принципах поняття, відбитим в лексичному

значенні слова, і по відмінностей форми слів. Парадигматичний опис будується або на основі об'єднання мовних одиниць як функціональних представників однієї парадигматичною одиниці, або на основі варіативності однієї одиниці. В одне парадигматичне ціле об'єднують номінації, відмінність між якими повністю визначається позицією (Иванов, 1973, с. 67).

1.3.2 Особливості термінологічного поля в сучасній лінгвістиці

До числа парадигматичних зв'язків відносяться перш за все синонімічні, антонімічні, полісемічні, таксономічні (рід - вид, частина - ціле і ін.), тощо. (Литовченко, 2006, с. 35). Синонімія, на думку цілого ряду дослідників, особливо характерна для ранніх етапів формування терміносистеми, коли ще не відбувся природний (або штучний) відбір кращого терміну і співіснують багато запропонованих варіантів термінологічного найменування. Однак і в сучасних терміносферах нерідко зустрічається явище синонімії. Цілий ряд вчених вважають синонімію ознакою, що ганьбить термінологічну систему, і зазначає, що використання синонімів нерідко викликає невпевненість в позначенні різними словами одного і того ж поняття і призводить до затруднення взаєморозуміння. Як підкреслюється в багатьох спеціальних дослідженнях, «на практиці повністю уникнути синонімії в стандартизованій термінології поки не вдається». За думкою Маслова В. А., «в термінології (в окремій терміносистемі) чимало причин і передумов для появи і співіснування синонімічних найменувань одного поняття. Звичайно, синоніми не можуть бути правилом, але вони занадто часто мають виключення, щоб так категорично їх забороняти» (Литовченко, 2006, с. 37).

Згідно з сучасними науковими уявленнями, явище синонімії в загальній мові і в термінології не зовсім однакові поняття. Якщо в загальнонаціональній мові синоніми можуть співвідноситися з різними поняттями і розкривати різні властивості предмета, то в термінології синоніми обов'язково співвідносяться з одним і тим же поняттям і об'єктом. У спеціальній літературі виділяються різні причини появи синонімів у термінологічній сфері, наприклад, існування двох

варіантів назв повного і короткого, існування повної форми найменування і аббревіатурного її варіанту, наявність подвійного позначення понять в деяких науках і т. д. (Литовченко, 2006, с. 44)

Для термінів також характерне явище антонімії, які «в термінології представлено чи не ширше, ніж в пролітературній мові. У термінології для цього явища є позамовні, екстралінгвістичні передумови...». Протилежні поняття в термінології реалізуються як лексичними, так і словотворчих засобів антонімії. При цьому наукові поняття нерідко реалізуються регулярним використанням префіксів, таких, наприклад, як не-, макро- / мікро-, недо- / пере-, перед- / пост- і т. д. За справедливими зауваженнями, «явище антонімії не тільки не чуже термінології, а, навпаки, - саме тут, в термінології, антонімія стала засобом вираження необхідних і неминучих явищ науки» (Іванов, 1973, с. 94).

Наявність у термінів такого явища, як полісемія, також, як уже зазначалося при розгляді основних ознак термінологічних одиниць, є одним зі спірних питань в сучасній лінгвістиці. Як свідчить аналіз спеціальної літератури, називання однієї лексичної формою декілька наукових понять зустрічається практично у всіх сферах знань і призводить до багатозначності і неточності значення терміну, що ускладнює спілкування фахівців і вчених. При цьому випадки, коли однією термінологічної одиницею опинаяються кілька понять, можуть кваліфікуватися і як полісемія (багатозначність), і як омонімія (Іванов, 1973, с. 67).

У цьому дослідженні визнається факт наявності полісемантичних лексем в термінології, що пояснюється у багатьох випадках необхідністю вираження терміном понять, відносяться до різних категорій у межах однієї терміносистеми, наприклад, процесу і результату, величини і властивості і т. д., необхідністю використання терміноодиниць в ширшому і вузькому значенні (Татарінов, 1996, с. 37). У сьогоднішній день все більше затверджується точка зору про те, що для термінології характерно як поняття омонімії, так і поняття полісемії, спільність яких полягає в тому, що одна лексична форма використовується для називання

декількох різних понять, але в другому випадку ця різниця або недостатньо усвідомлюється, або зовсім не усвідомлюється. «Явище багатозначності, як і явище семантичної омонімії, належить до термінології, як і іншим лексичним одиницям загальної мови» (Татаринов, 1996, с 37).

Відносини таксономії, або родовиде, гіпергіперонімічні відносини, на наш погляд, цілком правомірне але визнаються «самими фундаментальними парадигматичними смисловими відносинами, за допомогою яких сформувався словниковий склад мови». Родовидові відносини являють собою відносини включення. Причому в широкому розумінні відносини включення передбачають і родовидові відносини, і відносини частини і цілого. Відповідно до наявної традицією слова з родовими (більш широкими) значеннями іменуються в науковій літературі гіперонімами, слова з видовими (вужчими значеннями) - гіпоніми. З семантичної точки зору гіпоніми відрізняються від гіперонімів наявністю уточнюючих диференціальних ознак. Таксономічні відносини багато в чому близькі синонімічним і можуть розглядатися як різновид «родовидом квазісинонімії» (Татаринов, 1996, с 59).

Поняття «термінологічне поле» тісно пов'язане з поняттям «лексико-семантичного поля». Подібний зв'язок проявляється як на лінгвістичному, так і на екстралінгвістичному рівнях, оскільки і термінологічне поле, і лексико-семантичне поле включає до свого складу безліч лексичних одиниць, пов'язаних з конкретними поняттями. На зв'язок між семантичним і термінологічним полями вказує Захарчук. Він зауважив що, термінологічне поле є певним типом семантичного поля, що формує функціонування та структурування професійної лексики, яку використовують у конкретній сфері. Як правило дана лексика відрізняється від загальноповсякденної мови. (Татаринов, 1996, с. 130).

Спеціальними дослідженнями в даний час довели, що термінологічне поле має ряд відмінностей від ЛСП. У числі таких відмінностей особливо значущими є наступні:

- входження в термінологічне поле не звичайних, загально мовних, а спеціальних, термінологічних лексичних номінацій, співвіднесених зі спеціальними поняттями визначеною наукової сфери;

- відсутність можливості нетермінологічного вживання спеціальної лексики;

- збереження терміном своїх основних відмінних ознак (наприклад, точності, однозначності, системності та ін.)

До числа відмінних рис термінологічного поля, на думку сучасних дослідників, відносяться особлива роль в ньому процесів словотворення і значимість слово-складальних парадигм. Так, наприклад, ще О. О. Реформатський вважав, що словотвір має до лексичного поля лише опосередковані відношення. Але в термінологічному полі, де багато створюється шляхом штучного включення або виключення окремих елементів, словотвору належить незрівнянно більше значення. У кожному терміно-технологічному полі формуються свої словотворчі і словозмінні парадигми, неможливі в загальній лексиці або в іншому полі (Іванов, 1976, с. 97).

Узагальнюючи існуючі в сучасному термінознавстві ідеї, що стосуються польової організації термінологічних систем, представляється можливим з усією визначеністю стверджувати, що сукупність слів певної терміносистеми може утворювати термінологічне поле, яке представляє собою ієрархічну структуру з безлічі термінологічних одиниць, об'єднаних загальним значенням і відбивають у мову певну понятійну сферу. Системно-структурна організація термінологічного поля, визначається специфікою тієї чи іншої наукової області, виключає можливість нетермінологічного вживання спеціальних слів і сприяє збереженню термінами у межах даного угруповання своїх відмінних признаков (наприклад, точності, однозначності, системності та ін.). Дозволяють стверджувати, що термінологічне поле визначеної понятійної сфери, як і поле загальноновживаних словесних одиниць, організовується за ядерно-периферійного

принципу і з необхідністю включає в себе три основні зони: ядро, центр і периферію. Терміноодиниці, представлені в кожній з названих частин термінологічного поля, розрізняються за чотирма основними критеріями: 1) частотності вживання у відповідному дискурсі і понятійної значимості для даної сфери; 2) ступеня логічного зв'язку з центральним поняттям (ім'ям поля); 3) ступеня узагальненості семантики (плану змісту словесного знака); 4) наявності або відсутності темпорально-стилістичної забарвленості. Інші виділяються в спеціальній літературі критерії розмежування терміноодиниць по їх віднесеності до того чи іншого нетермінологічного поля (характер походження, слово-освітня продуктивність, можливість входження в інші термінологічні поля) не належать до числа основних, але можуть бути досить значимими для полів тих чи інших конкретних термінологічних сфер (Іванов, 1976, с. 102).

1.4 Класифікація спортивної термінології та специфіка перекладу термінів

Спортивна термінологія на відміну від термінологічних систем інших сфер людської діяльності відома своєю широкою поширеністю, чому значною мірою сприяють ЗМІ. Структурування мовних одиниць – це перший крок до створення словника або глосарію. Саме тому слід поговорити про класифікацію спортивної термінології. У термінознавстві терміни поділяються по найбільш важливим ознаками. Найбільш важливою ознакою термінів, що дозволяє відокремити їх від інших одиниць мови і розподілити безліч термінів між собою є позначення ними загальних понять (Адаменко, 1979, с. 74).

Говорячи про загальну класифікацію термінології, В.І. Литовченко виділяє терміни за змістом і поділяє на дві основні лексичні групи, а саме:

1. По об'єкту назви; терміни розподіляються по галузям знання або діяльності, чи, іншими словами, за спеціальними сферами.

2. За логічною категорією того поняття, яке позначається терміном: терміни предметів (автомобілі), процесів (множення, діловодство, компресія); ознак, властивостей, величин і їх одиниць (сила струму, ампер) (Литовченко, 2006, с. 157).

Підгрупи даних типів були розроблені Т.Л. Канделаки і Д.С. Лотте. Класифікація термінів по об'єкту називання всередині окремих галузей знань вважається найбільш докладною класифікацією термінів. Вона є хорошою основою для розгляду спортивної термінології. Адже будь-який вид спорту, це певна діяльність або спеціальна сфера. Виділення логічних категорій понять, допомагає при розгляді особливих аспектів різних видів спорту. Виходячи з цього, можна виділити наступні підгрупи спортивних термінів (Литовченко, 2006, с. 158):

1. Терміни різних видів спорту (термінологія автоспорту, термінологія хокею).
2. Терміни, що використовуються для позначення спеціального оснащення в спорті (helmet, HANS, rocket).
3. Терміни, що використовуються для позначення різних процесів в спорті (acceleration, sliding, seeding)
4. Терміни, що використовуються для позначення величин і їх одиниць в спорті, (G «позначення перевантажень в автоспорті», 15К (15 км гонка в лижних видах спорту)
5. Терміни, що використовуються для позначення ознак і властивостей, що зустрічаються в різних видах спорту (hard, soft, medium про шини).

Грунтуючись на підгрупах термінів, виділених Д.С. Лотте і Т.Л. Канделаки, Є.І. Гурєєва виділяє наступні тематичні групи спортивних термінів (Гурєєва, 2007, с. 115):

1. Назви видів і підвидів спорту. Найбільша група спортивної термінології, яка налічує кілька тисяч мовних одиниць. Прикладами найменувань видів спорту можуть служити такі терміни як: football, biathlon, cross-country skiing. До підвидів спорту прийнято відносити дисципліни є частиною того чи іншого виду спорту. Наприклад, в біатлоні прийнято виділяти такі підвиди: pursuit (переслідування), mass start (мас старт), individual race (індивідуальна гонка), sprint (спринт) і relay (естафета).

2. Найменування діячів спорту. Терміни, що використовуються для позначення спортсменів, тренерів, суддів та інших учасників спортивної діяльності (driver «гонщик», marshal «людина, яка стежить за порядком на трасі», referee «футбольний суддя»). Найменування спортсменів так само численні, як і самі види спорту. Іноді, один і той же термін може використовуватися і в різних видах спорту. Наприклад, термін pilot «пілот», використовується як в мотоспорті, так і в повітряних видах спорту. Так само в межах даної групи, найменування спортсменів можуть розділятися по використовуваному ними стилю і по амплуа, для командних видів спорту. Наприклад, одні лижники спеціалізуються на класичному стилі (classic style skier), а інші на вільному (freestyle skier). У бейсболі кожен гравець має назву відповідно до свого амплуа: pitcher, batter, catcher.

3. Найменування техніко-технічних прийомів. Так як в основі будь-якого виду спорту лежать різні дії і руху, ця тематична група спортивної термінології є найчисленнішою. У кожному виді спорту безліч техніко-технічних прийомів, використовуваних для досягнення перемоги. Основними прикладами є самі терміни «tactic» (тактика) і «technique» (техніка), так само до цієї групи можна віднести такі дії як «overtake» (обгін, обгоняти), «braking» (гальмування), «shooting» (стрільба, стріляти).

При більш детальному аналізі двох лексичних груп можна відзначити, що спортивна лексика термінологічного характеру, як правило, зібрана в спортивних термінологічних словниках. До не термінологічної спортивної

лексиці прийнято відносити спортивні професіоналізми, слова з невизначеним лексикографічним статусом, застарілі слова, тощо. Ця частина спортивної лексики є більш широкою і менш вивченою, тому деякі лінгвісти дотримуються думки про те, що наступну стратифікацію можна вважати умовною (Єлістратов, 2009, с. 26).

У своїй роботі Р.В. Попов, відзначаючи відсутність універсального визначення поняття «термінологія», відносить спортивну лексику до термінології, ґрунтуючись на тому, що спортивні мовні одиниці називають професійно-науковими, а не наївні поняття і функціонують як одиниці особливої мови (Попов, 2003, с. 5).

А.А. Єлістратов у своїй роботі, присвяченій стратифікації спортивної лексики говорить про проблему виділення спортивної термінології та спортивних професіоналізмів. Вказуючи на те, що межа між двома цими групами є дуже слабо вираженою через неможливість дати чіткі критерії їх поділу. Складність цього питання полягає в тому, що спортивні терміни і спортивні професіоналізми дуже тісно взаємодіють, як між собою, так і з одиницями загальнолітературної мови. Семантична нейтральність, яка виступає одним з ознак терміна, може бути властива і професіоналізму, і сама по собі є поняттям мінливим. Точно така ж ситуація і з іншою ознакою терміна – відповідністю нормативним вимогам. Воно так само є розпливчастим, як і взагалі поняття норми в спортивній лексиці. Дослідник, вказує на те, що дана особливість одиниць мови спорту обумовлена її орієнтацією на вживання потреб не лише вузького професійного кола інтересів, а й широкого кола людей (Єлістратов, 2010, с. 124).

Таким чином, незважаючи на різноманіття виділених типів спортивних термінів, було б не зовсім вірно та доречно ділити представлені вище класифікації на правильні і неправильні. На даному етапі вивчення термінології лінгвісти ще не виробили певні норми класифікації термінів, які використовуються в різних сферах життя. Тому зараз судити про представлених

класифікаціях можна лише з точки зору їх подробиці і того, наскільки вони ефективні при розгляді спортивної термінології. При роботі над створенням глосарію будуть враховуватися обидві класифікації, які були зазначені в даній роботі.

Висновки до розділу I

У зв'язку з особливістю будови китайської мови, як мови ізолюючого типу з аглютинативною морфологією, дослідження на тему термінології в сфері спорту є досить суттєвим. Спортивна термінологія досить тісно пов'язана зі складним та багатоаспектним понятійним апаратом, а тому потребує особливого дослідження. Отже, ми проаналізували та прийшли до висновку, що термін – це мовна одиниця, яка належить до науково-технічної або будь-якої іншої професійної сфери та репрезентує її спеціальні поняття, виявляючи певну сукупність ознак та утворюючи терміносистему. По мірі поглиблення у різні види спорту ускладнюються поняття, що передаються певними спортивними термінами. Кожна епоха, спираючись на термінологію попередників, розробляє власне коло термінологічних понять. Це свідчить про те, що спортивна термінологія є продуктом історичного розвитку, в ній відображені всі етапи спортивного прогресу у країні. Власне кожен період в китайській мові характеризується своїм розвитком спортивної лексики. Всі суттєві зміни, які відбуваються в спортивній терміносистемі знаходять своє відображення у мові, насамперед саме в структурно-семантичному аспекті.

Слід нагадати, що термінологічна система є невід'ємною частиною терміну, адже це понятійні або смислові, семантичні взаємини між ними. Терміносистемою називаються не тільки сукупності всіх термінів окремих мов, а й сукупності термінів різних галузей знань, різних сфер діяльності людей. Також виникають ключові слова, що характеризують конкретний історичний етап суспільного розвитку. Такі слова, як правило, складають базисну

термінологію і входять до термінологічної системи як необхідний і обов'язковий елемент. У цілому, враховуючи досягнення сучасної терміносистеми, представляється можливим визначати терміну як слово або словосполучення, що служить засобом номінації визначеного поняття в системі понять науки, техніки та інших сфер професійної діяльності і засноване на деференціації.

Як ми дослідили, структура термінів є не менш важливим поняттям у сучасній китайській мові. Отже, терміни розділяються на: прості, складні та похідні.

Також зазначимо, що у першому розділі ми дослідили і вияснили, що поняття «термінологічне поле» на даний час не пов'язане з поняттям «лексико-семантичного поля», як це було прийнято раніше. Існуючі в сучасному термінознавстві ідеї, що стосуються польової організації термінологічних систем, представляється можливим з усією визначеністю стверджувати, що сукупність слів певної терміносистеми може утворювати термінологічне поле, яке представляє собою ієрархічну структуру з безлічі термінологічних одиниць, об'єднаних загальним значенням і відбивають у мову певну понятійну сферу.

На проаналізованому матеріалі, у вивченні спортивної термінології лінгвісти ще не виробили певні норми класифікації термінів, хоча декілька вчених виділяє терміни за змістом і поділяє на дві основні лексичні групи, а також до десяти підгруп. Тому при роботі над створенням глосарію ми призиваємо враховувати класифікації, які були зазначені в даній роботі, що ми у наступних розділах і зробимо.

РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Словотвірний аналіз іменників як основа дослідження спортивної термінології

Словотвір (дериватологія) – розділ мовознавства, який вивчає процес творення похідних слів, його механізм. Похідні слова творяться не в будь-якому порядку, а за певними встановленими правилами (законами, моделями). Отже, словотвір – це вчення про словотворення, яке служить збереженню і поповненню словникового складу мови, забезпечуючи процес номінації. (Драгунов, 1962, с. 6). Предметом вивчення словотвору є розгляд усіх можливих способів утворення слів, класифікація похідних слів з урахуванням їхньої словотвірної структури та словотвірного значення, визначення ефективності способів словотворення. У китайській мові існує три типи ієрогліфів: прості складні та складені. Граматичні властивості складного ієрогліфа в певній мірі залежить від типу словотвірної моделі, через яку була власне створена лексична одиниця. Кожний лексично-граматичний клас слів має певну, властиву йому, словотвірну модель. В китайській мові існує 5 основних типів цієї моделі (Драгунов, 1962, с. 7):

- 1) Копулятивний тип. За цією моделлю відбувається утворення іменників, прикметників, дієслів.
- 2) Визначальних тип. По даній моделі створюються слова, які відносяться до категорії іменника, прикметника, дієслова, прислівники.
- 3) Додатковий тип. Слова, утворені за цією моделлю, зазвичай належать до категорії дієслова. Деякі з цих слів по своїй категоріальній приналежності є прикметниками, рідше - іменниками.
- 4) Результативний тип. Всі складні слова, створені за цією моделлю, є дієсловами. Деякі з них здатні в порядку синтаксичної транспозиції виконувати функції, властиві іменникам.
- 5) Предикативний тип. Слова, що виникли в результаті складання морфем по моделі цього типу, мають різну категоріальну приналежність.

Словоскладання, займає перше місце серед способів творення слів даного лексико-граматичного класу, та характеризується широким діапазоном семантичних розрядів лексичних одиниць, які формують в китайській мові категорію іменника. Складні слова-іменники створюються головним чином по копулятивній і атрибутивній моделях, значно рідше - по об'єкту проектної та предикативної моделі. Таким чином, іменники відносяться до різних структурних типів складних слів. Наприклад:

水土 shuǐtǔ клімат = 水 shuǐ вода + 土 tǔ земля.

大小 dàxiǎo величина, розмір = 大 dà великий + 小 xiǎo маленький.

电梯 diàntī ліфт, екскалатор = 电 diàn електроенергія + 梯 tī сходи (Драгунов, 1962, с. 33).

Напівафіксація в двох своїх різновидах (полупрефіксація і полусуффіксація) досить широко представлена в словотворчє системі категорії іменника. Для даного способу словотворення характерно використання морфем, які частково (а іноді і в значній мірі) втратили вихідне дійсне значення, делексікалізувались і, отже, здобули певний ступінь граматизації.

Напівпрефікси: 超 chao, 泛 fan, 微 wei, 亚 ya, 反 fan - створюють в сучасній китайській мові іменники головним чином в сфері термінологічної лексики. Наприклад: полупрефікс 超 chao + 体积 tǐjī об'єм = 超体积 гіпероб'єм; 泛 fan + 亚细亚主义 yàxìyàzhǔyì принцип «Азія для азіатів» = 饭亚细亚主义 fànyàxìyàzhǔyì паназіатизм (ідейно-політична течія, що закликає до єдинства, інтеграції та гегемонізму азійських народів) .

微生物 wēishēngwù мікроб = 微 wēi + 生物 shēngwù живий організм;

微观经济 wēiguānjīngjì макроекономіка = 微 wēi + 观 guān спостерігати + 经济 jīngjì економіка.

亚热带 yàrèdài субтропіки = 亚 yà полупрефікс + 热带 rèdài жаркий пояс.

反人民 fǎnrénmín антинародний (спрямований проти народу, ворожий інтересам народу) = 反 fǎn + 人民 rénmín народ (Драгунов, 1962, с. 36).

Напівсуфікси, такі як: 化 hua, 员 yuan, 物 wu, 性 xing, 主义 zhuyi формують досить велику кількість лексичних одиниць. Напівсуфіксація це один із ключових способів термінотворення в сучасній китайській мові, та має особливо важливу роль в формуванні сучасної термінології. Наприклад:

工业化 gōngyèhuà індустріалізація = 工业 gōngyè промисловість + 化 суфікс, який формує зміну.

党员 dǎngyuán член партії = 党 dǎng партія + 员 суфікс який має переклад член, повноцінний учасник.

附属物 fùshǔwù придатак = 物 wù напівсуфікс «річ, предмет» + 附属 fùshǔ належати комусь. 矿物 kuàngwù копалини (мінерал) = 矿 kuàng мінерал, копалина, руда + 物 родова морфема в складі іменника; за змістом попередніх компонентів вказує на його категоріальний приналежність.

革命性 gé mìng xìng революційність = 革命 gé mìng революція + 性 суфікс іменників, що позначають характер, якість, властивість, здатність, присутність чогось.

共产主义 gòngchǎnzhǔyì комунізм = 共产 gòngchǎn комуна, тобто майно, яке знаходиться у спільному користуванні + 主义 zhǔyì суфікс, якому властивий переклад з закінченням -ізм, -ство (Драгунов, 1962, с. 42)

Контракція один із способів словоскладання, який також є важливим у творенні термінів у сучасній китайській мові. Найкраща контракція такого типу створює складноскорочені слова, які складаються з двох (навіть іноді трьох) морфем. Наприклад:

扫除文盲 sǎochú wénmáng – масове навчання безграмотних людей (лікбез) = 扫 sǎo замітати + 除 chú усувати + 文 wén культура + 盲 máng сліпий, осліпший.

Даний термін в термінологію був введений в термінологію І. Д. Кленіним. Раніше Кленін використовував термін складова контракція, однак даний термін відображав більш фонетичну сторону явища, в той самий час як морфемна контракція насправді є семантико-морфологічним процесом.

2.2 Описовий метод та його використання у сучасній китайській мові

Одним із найдавніших методів сучасного мовознавства є описовий метод. Описовий метод — плановий обрахунок мовних одиниць та обґрунтування особливостей їх будови та застосування на конкретному (даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії. Даний метод є актуальним в дослідженні лінгвальних аспектів мови, що безпосередньо допомагає нам проводити дослідження. В описовому методі наявні дані етапи:

- 1) Перший етап даного методу – виділення одиниць аналізу (фонем, морфем, лексем, конструкцій тощо);
- 2) Другий етап – це членування окреслених одиниць (тобто вторинна сегментація), до якої належить поділ із речення на словосполучення, із словосполучення на словоформи, із словоформ на морфеми, із морфем на фонемі, із фонем на диференційні ознаки;
- 3) Третій етап – це класифікація й інтерпретація конкретних одиниць. Описовий метод поділяється на прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації.

В свою чергу прийоми зовнішньої інтерпретації поділяють на два види:

- а) за зв'язком з позамовними явищами, тобто соціологічними, логіко-психологічними та артикуляційно-акустичними;
- б) за зв'язком з іншими мовними лексичними одиницями, тобто застосовуємо прийоми міжрівневої інтерпретації.

Соціологічні прийоми використовуються при нормативно-стилістичному й історичному дослідженні мови, при вивченні словникового складу тощо. До соціологічних прийомів належить, так званий прийом «слів і речей», відповідно до якого появу слова можна вивчати в сполучі з історією описуючої речі словом; прийом тематичних груп, тобто груп слів, які мають схожу тематику (назви груп флори та фауни, птахів, назви побуту, назви природних явищ та часових понять, почуттів тощо); прийом стильового аналізу, тобто стилістична характеристика лексичних одиниць мови та засобів художнього твору (Горелов, 1982, с. 43).

Логіко-психологічні прийоми застосовується у дослідженні сенсу мовних та лексичних одиниць та категорій з різними одиницями мислення, власне співвіднесеність слова та поняття загалом, речення та судження; різні види значень та мовних категорій; оригінальне членування речення, глибинна семантична структура речення. Способи міжрівневої інтерпретації полягають у тому, що деякі лексичні одиниці одного рівня використовують як спосіб лінгвістичного аналізу одиниці іншого рівня. У такому міжрівневому аналізі ознака досліджуваного явища можна розглянути з погляду суміжного рівня. Це розкриває нові властивості явищ, що розглядають, і допомагає встановити міжрівневі зв'язки. Наприклад, синтаксис досліджують з точки погляду морфологічного вираження. Прийоми внутрішньої інтерпретації — це різноманітні методи дослідження мовних явищ нщо базуються на системних парадигматичних і синтигматичних зв'язків, тобто, як висловлювався Ф. де Соссюр, вивчення мови в самій собі і для себе самої. Парадигматична методика включає в себе певні опозиційні прийоми на основі співставлення і протиставлення мовних одиниць встановлюються їх диференційні ознаки, а на базі спільності й відмінності одиниці об'єднуються в різноманітні парадигматичні групи. Парадигматична методика може бути доповнена синтагматичною, тобто дослідження сполучуваності одиниць, власне їх контексту загалом. Синтагматика досить часто відкриває приховані можливості лексичних одиниці, які при парадигматичному підході можуть бути непоміченими (Горелов, 1982, с. 55).

Отже, при необхідності конкретизувати абстрактні, розмиті значення, вдаються до описового перекладу:

拳击 quánjī – бокс (кулак + удар): в китайській мові дослівно «удари кулаками», на відміну від англійської, де «box» означає просто «удар»;

马术 mǎshù – horse-riding / верхова їзда. В перекладі підкреслюється мистецтво, висока ступінь техніки, необхідна для занять верховою їздою;

滑雪 huáxiě – катання на лижах. Слово «ski» відбувається зі скандинавських мов, де воно означає дві довгих дошки. У китайському ж слово переведено як «катання по снігу»;

排球 páiqiú – волейбол. В англійській мові «volley» означає рух м'яча і удар по ньому в повітрі. У китайській мові при перекладі використовується ієрогліф який, одночасно позначаючи і «ряд, лінія, буд», і «штовхати, відштовхувати, відкидати», описує і розстановку спортсменів, і мета даної гри.

网球 wǎngqiú – теніс «Tennis». Це старофранцузьке гасло, який викрикували глядачі, що означає «схопити», в подальшому воно було використано англійцями для позначення спорту з ракеткою. У китайській мові даний вид спорту переклали як «网球» де «网» – це мережа. Дане слово, можливо, не повністю відображає дії, що виконуються при грі в теніс, але термін, проте, є вже закріпленим.

Аналогічно спосіб застосовується в таких спортивних термінах як: 冲浪 chōnglàng – серфінг (пробиватися крізь, розрізати + хвиля) та 跳水 èiàoshuǐ – дайвінг (стрибати + вода).

Іноді до цього способу вдаються в тих випадках, коли використання дослівного перекладу неможливо в силу існування схожого слова. Наприклад, в перекладі найменування гри 垒球 lěiqiú – софтбол міститься ієрогліф «垒» зі значенням «місто, будинок, база», тому він вже не може бути використаний для перекладу слова 棒球 bàngqiú – бейсбол, де «base», власне, і означає «базу». Тому даний вид спорту перекладається як «棒球», де перший ієрогліф «палиця, кийок» використовується для опису основного спортивного інвентарю даної гри.

2.3 Запозичені слова як один з джерел утворення спортивної термінології у сучасній китайській мові

На сьогоднішній день світ знаходиться в процесі постійного розвитку – з року в рік відбуваються нові відкриття в області техніки, медицини, мистецтва і тощо. Відносини між державами і обставини в світі в цілому також постійно

змінюються – в різних регіонах і країнах протікають різні події, вчасності спортивні. Також відбуваються зміни і практично в кожній мові світу. Виникає необхідність позначення в мові тих чи інших речей, подій чи явищ, що з'явилися в результаті цих процесів. Наскільки ми можемо бачити, в умовах глобалізації англійська мова стала мовою міжнародної комунікації і надає все більше впливу на інші мови світу. Китайська мова не є винятком – в мові також відбуваються зміни, пов'язані з впливом на неї англійської мови (Адаменко, 1979, с 78). Деякі слова і вирази застарівають і виходять з ужитку, а деякі є новими, так званими неологізмами, які в свою чергу утворюються за різними способам словотвору, одним з яких є запозичення. Серед видів спорту, що мають міжнародну сертифікацію, лише деякі бойові мистецтва, як 武术 wǔshù – ушу та 龙舟 lóngzhōu – човен-дракон або драгонбот, можна вважати такими, що походять з Китаю. Отже, більшість спортивних термінів, які використовуються на сьогоднішній день в китайській мові, є запозиченими словами, тому в ході даного підрозділу проаналізуємо запозичення в китайській мові в умовах зростаючого впливу англійської мови як глобальної мови міжнародної комунікації. Це дозволить розширити знання в області словотвору та етимології слів, що в подальшому може певною мірою полегшити роботу з перекладом, а також поглибити загальні знання про мову.

Англійська мова сьогодні стала тим, без чого ми не можемо уявити наше життя. На сьогоднішній день ми все частіше стикаємося з нею, навіть у повсякденному житті, з огляду на динамічного процесу глобалізації. Розглядаючи англійську мову в більш глобальному сенсі, Качру і Нельсон розділили всі варіанти вживання англійської мови на три концентричних кола (Гринев, 2017, с. 28).

Внутрішнє коло – це так званий «англійський світ». Воно включає в себе такі країни, як Великобританія, Ірландія, колишні британські колонії, які стали згодом першими штатами США, Австралію, Нову Зеландію, Південну Африку, Канаду, а також різні острови Карибського моря, Індійського і Тихого океанів.

Зовнішнє коло складається з тих країн, в яких англійська мова має офіційне або історичне значення («особливе значення»). Воно складається з країн-учасниць Співдружності Націй (в значній мірі формували Британську імперію), включаючи такі густонаселені країни, як Індія, Пакистан; а також інші, такі як Філіппіни, що знаходяться під впливом англомовних країн. Тут вищу освіту, законодавча і судова влада, внутрішня торгівля і т.д. можуть здійснюватися переважно англійською мовою.

Розширюється коло – це ті країни, в яких англійська мова не відіграє ніякої офіційної ролі, але тим не менш виконує важливі функції, зокрема, в здійсненні міжнародного бізнесу. До ХХІ ст. число англомовних людей, які не є носіями мови, значно перевищила кількість останніх. В даний момент англійська трансформувалася в мову глобальної мережі Інтернет, глобальної економіки, бізнесу, політики, системи освіти, спорт, тощо. Суспільство все більше схильне процесу глобалізації, і, як результат, ми стикаємося зі зростаючою роллю англійської мови як єдиного засобу міжнародного спілкування.

Сьогодні англійську викладають в кожній школі та університеті кожної з країн; все більше і більше людей починають говорити англійською, тому що їх робота так чи інакше пов'язана зі справами за кордоном або з іноземцями в межах країни. Навіть англійський сленг, наприклад «кокні», досить відомий по всьому світу завдяки його популяризації в ЗМІ (Адаменко, 1979, с 90).

Китай і його жителі не є винятком. Однак проблема полягає в тому, що з деяких причин їм дуже важко дається вивчення англійської мови на високому рівні. Ми можемо навіть виявити особливий вид «своєрідної» англійської мови, «чінгліш», який не зустрічається ніде, крім Китаю. Чи наводить як приклад слова Хуана Юи, голови міжнародної федерації перекладачів, який зазначив, що просочування в повсякденний китайський таких слів, як «окей», «мило», «сучасний» і «гітара», може надати згубний вплив на самобутність китайської мови, порушити її «мовну гармонію». Юї зазначив: «Якщо ми приділимо недостатньо уваги цій проблемі і не приймемо заходів для того, щоб зупинити

змішання китайської та англійської мов, китайський через пару років перестане бути чистою мовою. Китайська мова рясніє такими термінами, як DVD, MP3 і CEO, вони є широко поширеними словами побуту. Однак подібні терміни можуть стати причиною замішання». Хуан, який є головою Китайської міжнародної видавничої групи, одного з найбільших видавництв в Китаї, який відвідав університет в США, побоюється, що збільшення потоку англійських слів і фраз, що входять у китайську розмовну мову, може становити загрозу для її майбутнього (Адаменко, 1979, с 106).

Як тільки Китай приступив до здійснення політики реформ і відкритості, він почав щосили вбирати в себе європейську культуру і мову. На даний момент в Китаї до щорічного показу в кінотеатрах дозволені тільки 19 закордонних фільмів, в той час як велика кількість веб-сайтів, включаючи Youtube, Facebook і Twitter, були заборонені. Незважаючи на це, число популярних західних брендів збільшується, широко поширене англомовне телебачення, і величезна кількість студентів бажає вивчати англійську мову.

У відповідь на заклик «очистити» китайську мову від англійських слів Хе Деюань, вчений з Лінгвістичного інституту при Китайській академії соціальних наук, попереджає: «Якщо ми заберемо всі запозичені слова, залишиться менше половини сучасної китайської мови... Запозичення слів з інших мов це повсюдне явище. Це явище, супутнє культурному обміну та асиміляції. Китаю не можна закривати перед ним двері. Французи багато разів намагалися відчистити французьку мову від англійських слів, але їх спроби закінчилися провалом» (Гринев, 2017, с. 33).

Все ж для китайської молоді добре знання англійської стає важливою умовою на шляху до успішної кар'єри і входження в глобальне співтовариство, так само як сам Китай розширює свою діяльність і вплив у всіх сферах по всьому світу. Згідно з дослідженнями, проведеними серед читачів китайської газети, 90% всіх опитуваних відзначили, що Китай дійсно охоплений «лихоманкою» вивчення англійської мови. Половина з них вважає, що вміння говорити по-

англійськи є однією з ключових здібностей в сучасному китайському суспільстві, одна з причин – це те, що Китай відкривається зовнішньому світу протягом останніх десятиліть. Люди бажали знати про те, що відбувається за межами Китаю (особливо в Європі і Америці). Друга, навіть більш важлива причина, зачіпає особисті інтереси і полягає в тому, що зараз багато компаній в Китаї вимагають знання англійської мови. Фактично, ґрунтуючись на даних цього дослідження, 70% людей користуються англійською мовою на роботі, 80% впевнені, що знання англійської мови може забезпечити їх найкращою роботою або дати поштовх кар'єрному росту (Гринев, 2017, с.57).

У світі не існує жодної мови, в якому зовсім би не було запозичень з інших мов. Більш того, в деяких мовах частка запозиченої лексики може становити більшу частину від загальної кількості слів. Так, наприклад, в англійській мові близько 60% слів є або запозиченими, або утвореними від французької мови. Запозичення – це процес, в результаті якого в мові з'являється і закріплюється певний іншомовний елемент (перш за все слово або повнозначна морфема). Зазвичай запозичуються слова, а рідше – синтаксичні та фразеологічні вирази. Запозичення окремих звуків та словотворчих морфем (суфіксів, префіксів, коренів) відбувається у процесі їхнього вторинного виділення з більшої кількості запозичених слів. Запозичена лексика відображає факти етнічних контактів, соціальні, економічні та культурні зв'язки між мовними колективами [8]. Запозичення є процесом, властивим також і китайській мові, і тому заслуговує розгляду та дослідження. Китайська мова відноситься до мов ізольованого типу, його структура побудована таким чином, що проникнення іншомовної лексики певною мірою утруднено. Це також викликано особливостями китайського ієрогліфічного письма. Варто також врахувати той факт, що Китай довгий час був закритою державою і знаходився в ізоляції від зовнішнього світу. Але тим не менше і не дивлячись на те, що китайська і англійська мови абсолютно протилежні [9], в сучасній китайській мові все ж спостерігається певний пласт запозиченої лексики з англійської мови, які з'являються в китайській мові різними способами, а саме: фонетичні, семантичні, фонетико-семантичні

запозичення і літерні вкраплення. Фонетичні запозичення відтворюють зовнішню звукову оболонку іноземних слів, тобто, простіше кажучи, передають їх звучання. Причому ступінь фонетичної адаптації може бути різною: повної, неповної або часткової. Приклади фонетичних запозичень з англомовних слів (Гринев, 2017, с 32):

雷达 (léidá) – радар;

高尔夫 gāo'ěrfū – гольф

海洛因 (hǎiluòyīn) – героїн;

坦克 (tǎnkè) – танк;

巧克力 (qiǎokèlì) – шоколад;

赛璐玢 (sàilùfēn) – целофан;

苏打 (sūdǎ) – сода;

批萨 (pīsa) – піца;

维他命 (wéitāmìng) – вітамін.

Слід також відзначити і той тип фонетичних запозичень, коли ієрогліфи є не тільки, так би мовити, фонетичної транскрипцією іноземного слова, але також разом з тим зберігають і його смислове значення. Тобто семантична складова як би накладається на звукову форму слова. Однак в китайській мові існує порівняно невелика кількість слів даного типу. Наприклад:

绷带 (bēngdài) – (від англ. Bandage) бинт (绷 bēng «затягувати», + 带 dài «стрічка», «смужка»).

Семантичні запозичення, або так звані «кальки», є позначенням значень іншомовних слів китайськими ієрогліфами або, просто кажучи, є перекладом на китайську мову. Тобто вони немов копіюють значення і передають його за допомогою ієрогліфів, звідси і назва – «кальки». Що відрізняє семантичні запозичення від фонетичних запозичень, так це те, що за своєю звуковою і графічною формі вони не відмінні від китайської традиційної лексики в силу того, що будуються з китайських лексичних одиниць і за китайськими правилами словоскладання. Вони вільно входять в ужиток і легко функціонують у мові, наприклад:

马力 mǎlì (马 mǎ «кінь» + 力 lì «сила») – кінська сила;

动产 dòngchǎn (动 dòng «рухатися» + 产 chǎn «майно») – рухоме майно;

生产力 shèngchánlì (生产 shèngchán «виробляти» + 力 lì «сила») – продуктивні сили;

望远镜 wàngyuǎnjìng (望 wàng «дивитися» + 远 yuǎn «даль» + 镜 jìng «лінза») – бінокль;

打字机 dǎzìjī (打 dǎ «вибивати» + 字 zì «знаки» + 机 jī «машина», «агрегат») – друкарська машинка.

Слід зазначити, що даний спосіб широко застосовується й при перекладі видів спорту, які:

А) закінчуються в англійській мові на «-ing»: 举重 jǔzhòng – важка атлетика (піднімати + важкий), 健身 jiàn shēn – бодібілдинг (будувати + тіло), 钓鱼 diàoyú – рибалка (ловити + риба), 攀岩 pānyán – скелелазіння (дертися + скеля);

Б) в найменуванні містять предмети, що використовуються у відповідному виді спорту: 篮球 lánqiú – basketball / баскетбол (корзина + м'яч), 飞镖 fēibiāo –

дартс (літати + дротик), – 飞盘 fēipán метання диска (літати + диск); 射
箭 shèjiàn – стрільба з лука (стріляти, випускати + стріла);

В) в найменуванні фігурують засоби пересування: 自行车运动 zìxíngchē
yùndòng велоспорт (велосипед + спорт), 帆船 fān chuán – вітрильний спорт (парус
+ човен);

Г) пов'язаних зі змаганнями в швидкості при бігу, водінні і т.д. У перекладі
таких видів спорту спостерігається трансформація: англійська модель «Х
Racing» (horse racing, auto racing) в китайській мові трансформується в «赛 Х»
(赛跑, 赛马).

Аналіз семантики вищевказаних слів (групи прикладів А, Б, В, Г) дозволяє
зробити висновок про те, що всі вони мають високий ступінь конкретизації
значень та називають інвентар, який використовується в цьому виді спорту або
ж при заняті тим чи іншим видом спорту.

Далі розглянемо, що собою представляють фонетико-семантичні
запозичення. Цей спосіб запозичення об'єднує в собі два попередніх. При
фонетико-семантичному запозиченні слово складається з двох частин: одна
передає звукову форму запозиченого іншомовного слова, а друга являє собою
семантично значущий лексичний елемент. Приклади фонетико-семантичного
запозичення (Драгунов, 1997, с. 54):

摩托车 mótuōchē (摩托 mótuō – фонозапис + 车 chē «візок») – мотоцикл;

喇嘛教 lǎmājiao (喇嘛 lǎma – фонозапис + 教 jiao «релігія») – ламаїзм;

沙文主义 shāwénzhǔyì (沙文 shāwén – фонозапис + 主义 zhǔyì «доктрина»)
– шовінізм;

芭蕾舞 bāleiwǔ (芭蕾 bālei – фонозапис + 舞 wǔ «танець») – балет;

贝雷帽 bèiléimào (贝雷 bèiléi – фонозапис + 帽 mào «шапка», «головний убір») – бере;

迷你裙 mínǐqún (迷你 mínǐ – фонозапис + 裙 qún «спідниця») – міні-спідниця;

威士忌酒 wēishìjǐjiǔ (威士忌 wēishìjǐ – фонозапис + 酒 jiǔ «вино») – віскі;

沙丁鱼 shādīngyú (沙丁 shādīng – фонозапис + 鱼 yú «риба») – сардина.

Наступний спосіб, який вимагає розгляду, – це буквені вкраплення. Цей спосіб запозичення в основному використовує букви латинського алфавіту. Як правило, це слова або назви з англійської мови або ж з китайського фонетичного письма – піньїнь. Найчастіше це аббревіатури, скорочення. У Китаї серед сучасного молодого покоління досить часто в мові можна зустріти скорочення, а іноді й окремі слова на іноземній мові (в основному англійською). Сьогодні це навіть можна вважати «модним»: вживати в мові англійські слова просто для різноманітності лексикону або ж заради демонстрації своєї ерудованості. Причиною цього, швидше за все, є «європеїзація» сучасної китайської молоді, викликана проникненням європейської та американської культур через Інтернет і засоби масової інформації. Як приклад цього явища можна привести скорочення звичайних повсякденних фраз, використовуваних для швидкого і зручного набору під час будь-якої онлайн гри, оскільки кіберспортсмени доволі часто грають з іншомовними гравцями з різних куточків світу, а також повідомлень в інтернет-чатах і соціальних мережах або СМС-повідомлень. Наприклад, сьогодні дуже часто можна зустріти такі скорочені варіанти англомовних виразів (Zarubin A.N., Mitchell P.J. 2013, с 24):

BB (Bye-Bye) – «до побачення», «до зустрічі»;

CU (See You) – «побачимося»;

IC (I see) – «зрозуміло», «ясно»;

URQ (You are cool) – «ти крутий»;

RUThere (Are You there?) – «Ти тут?» (Питання, що задається з метою дізнатися, чи знаходиться співрозмовник в чаті).

Серед таких скорочених позначень також зустрічаються графічні аббревіатури, які мають в своєму складі цифри, які замінюють певне слово, але при цьому виконують ту ж звукову функцію:

F2F (Face to Face) – «обличчям до обличчя», «тет-а-тет». В англійській мові число 2 (two) співзвучно з часткою «до» (to), і тому цифра замінює слово (для зручності і швидкості набору тексту);

B2B (business to business) – «справа за справу» (також може вживатися в діловому контексті, маючи на увазі відносини «бізнес для бізнесу») - ще один приклад заміни частки «до» (to) цифрою 2 (two);

L8R (later) – «пізніше», «потім». Варіант, аналогічний попереднім двом, тільки в цьому випадку число 8 (eight) замінює три букви, що утворюють співзвучний склад «ate».

Однак крім іноземних скорочень, зустрічаються також як скорочення так і аббревіації китайських слів:

GG (哥哥 gēge) – старший брат;

JJ (姐姐 jiějie) – старша сестра;

MM (美美 měimei) – красуня, гарний.

У сучасній китайській мові також існує різновид запозичених слів, що складаються з літер латинського алфавіту і китайських ієрогліфів:

IC 卡 (IC kǎ) – електронна картка;

T 恤 (T xù) – футболка;

IT 时代 (IT shídài) – епоха інформаційних технологій.

Причому такі слова, як IC 卡 і T 恤, поєднують в собі два способи запозичення - літерні вкраплення і фонетичне запозичення. На прикладі цих двох слів легко проглядається схожість звучання з англійськими «IC card» і «T-shirt» відповідно. Тобто ієрогліфи 卡 (kǎ) і 恤 (xù) є фонозаписей слів «card» і «shirt».

Англійські аббревіатури можна часто зустріти і в офіційному або діловому контекстах [11]:

WTO (world trade organization) – Світова організація торгівлі;

CBD (central business district) – Центральний діловий район; IFM (International Monetary Fund) Міжнародний валютний фонд;

NBA (National Basketball Association) – Національна баскетбольна асоціація;

ISO (International Standardization Organization) – Міжнародна організація по стандартизації;

APEC (Asia Pacific Economical Cooperation) – Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво.

Завершивши розгляд і аналіз стану англійської мови в сучасному світі, його положення в Китаї і досить широкого спектра запозичень англійських слів в китайській мові, можна сказати, що все це має місце як в повсякденному розмовній мові, так і в більш спеціалізованих галузях, тобто у спорті. У цьому підрозділі ведеться короткий огляд та аналіз запозичених англомовних слів і виразів, а також способів їх правильного перекладу, без знання яких перекладач може зіткнутися з певними проблемами при роботі з перекладом. З огляду на той факт, що носії китайської мови, особливо в специфічних соціальних і

професійних групах, нерідко віддають перевагу використанню слів англійського походження в силу того, що вони більш точні і економічні, необхідність знання запозичень з інших мов тільки посилюється. Що стосується сучасної китайської молоді, то можна ще розглядати дане явище і як «своєрідну моду». В цілому нами спостерігається значний вплив англійської мови на сучасний китайську мову. За нинішньої політики КНР, спрямованої на інтеграцію в світову економіку, можна очікувати, що цей вплив англійської мови на китайську мову буде тільки збільшуватися. Відповідно при перекладі з китайської мови необхідно приділяти увагу автентичного дискурсу і впливу англійської мови в сучасних умовах.

Висновки до розділу II

Підсумовуючи те, що китайські ієрогліфи поділяються на три типи, можна зробити висновки що у розділі II було описано найважливіші методи дослідження термінології в сучасній китайській мові. Словотвір – це вчення про словотворення, яке служить збереженню і поповненню словникового складу мови, забезпечуючи процес номінації.

Кожний лексично-граматичний клас слів має певну, властиву йому, словотвірну модель. Ми зазначили та виділили, що в китайській мові існує п'ять основних типів цієї моделі, а саме: копулятивний тип, визначальний, додатковий, результативний та предикативний тип.

Щодо використання описового методу в китайській мові слід зауважити наступне – цей метод є одним із найдавнішим та найпоширенішим основним мовознавчим методом. Описовий метод – певне впорядкування одиниць мови і обґрунтування особливостей їх будови та функціонування на певному (даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії. Отже, при необхідності конкретизувати абстрактні, розмиті значення, вдаються до описового перекладу.

Також предметом даного дослідження були запозичені слова, оскільки вони безпосередньо є одним з найголовніших джерел утворення спортивної термінології у сучасній китайській мові. Перш за все, це процес, в результаті якого в мові з'являється і закріплюється певний іншомовний елемент (перш за все слово або повнозначна морфема). Зазвичай запозичуються слова, а рідше – синтаксичні та фразеологічні вирази. Запозичення окремих звуків та словотворчих морфем (суфіксів, префіксів, коренів) відбувається у процесі їхнього вторинного виділення з більшої кількості запозичених слів. В сучасній китайській мові спостерігається певний пласт запозиченої лексики з англійської мови, які з'являються в китайській мові різними способами. Ми виділили основні чотири способи, а саме: фонетичні, семантичні, фонетико-семантичні запозичення і літерні вкраплення.

Отже, метою даного розділу було дослідження теоретичних положень, які необхідні для цілісного розкриття заданої теми та досягнення результату.

РОЗДІЛ III. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ, ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

3.1 Структурно-семантичні особливості спортивної термінології у силових видів спорту

У практичній частині цієї роботи описується результати аналізу структурно-семантичних особливостей спортивної термінології китайської мови на прикладі силових видів спорту (бодібілдинг, пауерліфтинг, силовий екстрим, тощо). Матеріалом дослідження послужили спортивні терміни, які відібрані методом суцільної вибірки з китайських спортивних журналів та газет, а також тексти з спеціалізованих журналів, газет та Інтернету, що описують термінологію силових видів спорту. Розглянуті терміни є, з точки зору семантики, однозначними і не можуть бути двояко витлумачені. Це пояснюється, по-перше, їх багатоскладовою структурою (Кленін, Щічка, 2013, 70), яка зводить до мінімуму випадки багатозначності, так як більша кількість складових елементів робить його значення конкретніше (Кленін, Щічка, 2013, 78), а по-друге, вузькістю сфери поширення термінів, які переважно існують лише в мові спортсменів зазначеного профілю та фахівців, які обслуговують і супроводжують даний вид спорту. Відомо, що «чим менше середовище поширення того чи іншого терміна, тим точніше його вживання і тим самим більшою мірою значення його виражає поняття власне наукове, а не побутове, загальнонародне» (Рибакова 2012, с. 20).

Відомо, що за семантичним властивостям терміни в залежності від їх вмотивованості ділять на повністю мотивовані, частково мотивовані, помилково-вмотивовані і невмотивовані [Лейчик 2009: Додати 39]. Невмотивовані і мотивовані значення відрізняються один від одного тим, що перші сприймаються як первинні і усвідомлюються «самі по собі», а другі - осмислюються як вторинні, пояснює іншим, попереднім значенням [Кленін, Щічка 2013: 42-43]. З цієї точки зору всі розглянуті в цій роботі терміни слід віднести до мотивованих, оскільки їх компонентний аналіз дозволяє встановити

обумовленість значення цілого значеннями складових морфем індуктивно, коли значення цілого слова знаходиться в прямій залежності від значень складових його компонентів, або дедуктивно, коли придбання нових значень у морфем, що становлять складне слово, здійснюється на базі значення цього слова (Ваталева, 2015, с. 93).

Залежно від сфери вживання проаналізований матеріал можна розділити на терміни загальнозрозумілі і вузькоспеціальні (Кленін, Щічка, 2013, 85). Перші відомі широким верствам населення (哑铃 yǎlíng – гантели; 健身房 jiànshēnfáng – тренажерний зал, спортзал), другі знайомі, як правило, лише залученим в цей вид спорту людям – спортсменам, тренерам, суддям, тощо.

减震杠铃片 Jiǎnzhèngànglíngpiàn – бамперний диск;

牧师登 mùshīdèng – Лава Сміта).

Одиниці були розподілені на тематичні групи:

1. Назви видів спорту:

力量训练 lìliang xùnliàn – силове тренування, силові види спорту;

健身运动 jiànshēnyùndòng – бодібілдинг, культуризм;

古典健身 gǔdiǎn jiànshēn – класичний бодібілдинг;

适合度 shìhé dù – фітнес, бодібілдинг, стежити за здоров'ям;

体适能训练 yítìshìnéng xùnliàn – фітнес-вправи, фітнес-тренування.

2. Інвентар, обладнання:

器械 qìxiè – обладнання;

跑步机 pǎobùjī – бігова доріжка;

哑铃 – гантели;

史蜜斯机 shīmìsījī – машина Сміта;

杠铃 gànglíng – штанга;

奥铃匹克杠铃 àolíngpǐkègànglíng – Олімпійський гриф;

健身房 jiànshēnfáng – тренажерний зал, спортзал;

杠铃片 gànglíngpiàn – млинець для штанги.

3. Вправи:

卧推 wòtuī – жим лежачи;

哑铃卧推 yǎlíngwòtuī – жим гантелей лежачи;

硬拉 yìnglā – становая тяга;

耸肩 sǒngjiān – Шраги;

弯举 wānjǔ – згинання рук.

З точки зору кількості ієрогліфів, які входять до складу проаналізованих лексичних одиниць, можна виділити двох-, трьох-, чотирьох-, п'яти-, шести- і семи-компонентні терміни. Окрему групу склали буквено-ієрогліфічні слова (БІС). Окреслені групи і приклади по кожній з них представлені в таблиці нижче:

Структурна класифікація термінів тематичної групи «Силові види спорту»

2	3	4	5	6	7	БІС
健身 杆器	健身房 杠铃片	力量训练 健身运动	体适能训练 双杠臂屈伸	奥铃匹克杠铃 可调节上斜椅	奥铃匹克杠铃片	EZ 杆 单手D杆

Представлені в таблиці дані наглядно демонструють, що терміни даної групи є багатокомпонентними, слова, які склалися б лише з однієї морфеми або складу, виявлені не були. Переважна більшість термінів є п'яти-компонентні (25%), двох-компонентні (23,6%), чотирьох-компонентні (22,2%) і трьох-компонентні (18%) терміни. Стосовно шести- і семи-компонентних термінів доводиться лише 2,8% і 1,4% відповідно. Превалювання двокомпонентних поєднань легко пояснити, адже відомо, що «статистично домінуючим мовним мінімумом сучасної китайської мови» є двоскладні слова (Драгунов, 1962, с. 46). Що стосується чотирьох-компонентних термінів, то вони являють собою «номінативні словосполучення, які, як правило, складаються з двоскладових слів» (Кленін, Щічка 2013, с. 95). Китайській мові на сучасному етапі її розвитку в цілому властива тенденція до ускладнення структури слова. Вказується, що в

XX столітті розвиток йшов від моносилабизмів до двоскладових, а в теперішній час спостерігається перехід до полісилабізму. (Хаматова, 2003, с. 170).

Виконаний аналіз складової структури в цілому корелює з результатами дослідження, проведеного на матеріалі військової термінології, яке продемонструвало, що «особливостями сучасної китайської військової лексики в плані її складової структури є, по-перше, домінуюча роль чотирьох-компонентних термінів і, по-друге, вкрай незначне число односкладових термінів» (Кленін, Щічка 2013, с. 105) Такий збіг дозволяє говорити про багатоконпонентність, як про статистичну норму сучасної китайської термінології в цілому.

Очевидно, що більша частина китайських спортивних термінів запозичується з інших мов слідом за імпортом відповідних видів спорту. 100% аналізованих у цьому підрозділі термінів є іншомовні запозичення. Термін як одиниця мови підпорядковується фонетичним і граматичним законам даної мови. Структурно-семантичні особливості термінів проявляються в сфері словотворення, де відбувається спеціалізація окремих формантів, характерних для власне термінологічних моделей (Васильєва, 2005, с 24). Переклад запозичених одиниць з англійської мови здійснюється переважно за допомогою калькування, широко використовуються моделі перекладу, як:

1. Дослівний переклад:

a) 药球 від англійської «Medicine Ball».

«药» yào – ліки; лікарський;

«球» qiú – куля; сфера; кульової, глобулярний;

药 + 球 – ліки + куля = медичний м'яч.

b) 垂直椅 від англійської «Vertical Bench» – вертикальна лава.

«垂直» chuízhí – стрімкий; вертикальний, перпендикулярний, прямий, навісний, крутий, прямовисно, перпендикулярно, вертикально;

«椅» – стілець;

垂直 + 椅 – вертикально + стілець = вертикальна лава.

c) 力量训练 від англійської «Strength Training».

«力量» lìliang – 1) сила, міць, енергія; 2) вплив, вплив; дія, ефект; 3) здатність; обдарування;

«训练» xùnlìan – 1) підготовка, тренування, навчання; 2) тренувати, дресирувати; 3) вправа;

力量 + 训练 – сила, міць + підготовка, тренування, навчання = силове тренування, силові види спорту.

d) 上斜卧推椅 від англійської «Incline Barbell Bench Press».

«上斜» shàngxié – підйом;

«卧推» wòtuī – жим лежачи;

«椅» yǐ – стілець; крісло;

上斜卧推椅 – підйом + жим лежачи + стілець = нахилена лава (головою верх) для жиму лежачи.

e) 划船机 huáchuánjī від англійської «Rowing Machine».

«划船» – веслування, човен для веслування;

«机» – машина, апарат, механізм;

划船 + 机 – веслування + машина = тренажер для веслування.

f) 拳击沙包 quánjīshābāo від англійської «Punching Bag».

«拳击» – бокс, кулачний бій;

«沙» – пісок, порошок, крупинка;

«包» – обгортка, упаковка, тара, згорток, пакет;

拳击 + 沙 + 包 – бокс + пісок + обгортка = боксерський/-а мішок (груша).

g) 综合训练器 zònghéxùnlìanqì від англійської «Multi-function Training Unit».

«综合» – загальний, повний, універсальний, комплексний;

«训练» – підготовка, тренування, навчання, вправа, підготовка;

«器» – інструмент, апарат, предмет;

综合 + 训练 + 器 – комплексний + тренування + апарат = багатофункціональний тренажер.

h) 爬绳 和 跳绳 páshéng hé tiàoshéng від англійської «Climbing Rope and Jump Rope».

«爬» – дертися, підійматися, підніматися; влізти на;

«跳» – стрибати, скакати;

«绳» – мотузка, шнур, канат, трос;

爬/跳 + 绳 – влізти на/скакати + мотузка = Мотузка для скелелазіння та Скакалка.

i) 握力器 wòlìqì від англійської «Grippers».

«握» – потискати (руку), стискати, здавлювати, стискувати, тримати, носити (в руках), хапати (рукою), брати (в руки) ;

«力» – сила (мускульна), сила;

«器» – інструмент, апарат, предмет;

握 + 力 + 器 – стискати + сила + інструмент = Еспандер.

j) 拳击台 quánjítái від англійської «Boxing Ring».

«拳击» – бокс, кулачний бій;

«台» – земляна ділянка, платформа, прилавок; підвіконня; стіл; настільний; п'єдестал, підніжжя;

拳击 + 台 – Боксерський ринг.

к) 跑步机 pǎobùjī від англійської «Treadmill».

«跑» – бігати; бігти, мчати;

«步» – крок, хода;

«机» – машина, апарат, механізм;

跑 + 步 + 机 – бігати + ходити + машина = Бігова доріжка.

2. Гібридний фонетико-семантичний спосіб:

a) 史密斯机 Shǐmìsījī від англійської «Smith Machine».

«史密斯» – Сміт (ім'я, прізвище);

«机» – машина; верстат; механізм;

史蜜斯 + 机 – Сміт (ім'я, прізвище) + машина; верстат; механізм = Машина Сміта.

b) 阿特拉斯石 Ātèlāsīshí від англійської «Atlas Stone».

«阿特拉斯» – Атлас (власна назва);

«石» – камінь; кам'яний, масивний;

阿特拉斯 + 石 – Атлас + камінь = камінь Атласу.

c) 拖拉机轮胎 tuōlājīlúntāi від англійської «Tractor Tire».

«拖拉机» – трактор, тракторний;

«轮胎» – шина, покришка; камера (шини);

阿特拉斯 + 石 – трактор; тракторний + шина = Тракторна покришка.

d) 汉克深蹲器 Hànkèshēndūnqì від англійської «Hack Squat Machine».

«汉克» – транслітерація Гакк;

«深蹲» – присідання;

«器» – інструмент, апарат, предмет;

汉克 + 深蹲 + 器 – транслітерація Гакк + присідання + інструмент = Машина для Гакк-присідання.

Слід відзначити, що використання фонетичного способу в прикладах вище є виправданим, оскільки це обумовлює необхідність передати власну назву.

3. Гібридний буквено-семантичний спосіб:

a) EZ 杆 gān.

«EZ» – позначення кривого грифа;

«杆» – палиця, жердина, стовп;

EZ + 杆 – EZ + палиця = Вигнутий(-а) гриф (руків'я).

b) 单手 D 杆 Dānshǒu D gān.

«单手» – одна рука, однією рукою;

«D» – позначення форми руків'я;

«杆» – палиця, жердина, стовп;

单手+ D + 杆 – одна рука + D + палиця = руків'я D для однієї руки.

Таким чином, постулат про словоскладання і афіксації/напівафіксації як про домінуючий спосіб словотвору знаходить своє підтвердження в даній роботі. Слова, утворені шляхом словоскладання, займають 37,5% (27 одиниць). 50% (36 одиниць) припадає на афіксацію/напівафіксацію. Зазначимо, що слідом за А.Л. Семенас [Семенас 2005: Додати 264] ми вважаємо такі елементи, як: 器, 椅, 片, 机 – напівсуфіксами, адже саме їх широке використання в якості класифікуючого елемента в групі термінів, що позначають інвентар, обладнання, забезпечує високий відсоток одиниць, утвореного таким способом. При утворенні 12,5% слів (9 одиниць) задіяний фонетичний метод, а саме гібридний фонетико-семантичні та буквено-семантичні моделі.

3.2 Дослідження лексико-стилістичних особливостей спортивної термінології

У практичній частині цієї роботи висвітлюється лексико-стилістичні особливості проаналізованих текстів та статей з спеціалізованих журналів, газет та Інтернету за участі спортивної термінології китайської мови. Розглянуті терміни є, з точки зору семантики, однозначними і не можуть бути двояко витлумачені. У мові і стилі спортивної преси в період проведення Олімпіади у 2008 році необхідно виділити наступні характеристики:

1. Подальша інтенсифікація предикативності.

Ця риса є традиційною для мови китайських друкованих спортивних ЗМІ. В цілому дієслова використовуються з тією ж метою, що і раніше: надати опису жвавість і динамізм. Наприклад, в газеті «Ланьцюбао» («Газета баскетболу») за 19 листопада 2008 року в репортажі про баскетбольний матч між двома баскетбольними командами США таким чином використовуються дієслова:

... 第二节刚开始, 双方的比分继续交替上升, 科比围着一条毛巾在板凳席上休息, 似乎有些疲劳。直到第二节进行了 3 分多钟, 科比才重新披挂上阵。然后比赛就进入到了科比的表演时刻。低位背身要球之后的后仰跳投, 背身挤

进篮下后的勾手、运球突破上篮、后撤步之后的假动作 2+1，科比展示了自己全方位的进攻技巧，他在这段不到 5 分钟的时间里 7 投 6 中，连砍 13 分，带领球队打出 24 比 10 的攻击波，将双方的分差迅速拉开。第三节，科比没有给活塞任何喘息之机，单节再砍 14 分。面对比自己矮 10 厘米左右的戈登，科比连续跳投命中，完全无视戈登的防守。在速度方面，科比也完全不落下风，第三节结束前 4 分 20 秒，科比在底线一个背转身就把戈登甩在身后，面对内线布朗的防守，转体 180 度，背身将球送入篮筐。湖人的球迷纷纷起立、欢呼、相互击掌，然后仰着脖子等待大屏幕的动作回放。科比让戈登在防守端消耗了太多精力，以至于戈登在进攻端几乎没有 63 表现机会。科比在这两节比赛的发挥，帮助湖人以 25 分的优势进入到最后一节，并为最后的胜利奠定了坚实的基础。

«З початку другого тайму пройшло три хвилини, а Брайант знову надів обладунки. У змаганні настав «зоряний час» Брайанта. Після того, як він прийняв м'яч через спину, стрибнув назад; кинув м'яч, дзигією пронісся до щита, передав м'яч петлею, вів м'яч до щита, вислизав від суперників і робив обманні рухи, Брайант показав всю свою майстерність настання: протягом менш 5 хвилин з 7 покинутих їм м'ячів б досягли мети, що принесло команді 13 очок поспіль. Цим ураганим настанням спортсмен швидко збільшив розрив між двома сторонами до 24:10».

2. Посилення художнього, естетичного початку за допомогою використання всього комплексу засобів художньої виразності.

У новинних матеріалах мова позбавлений образності, емоційності, оскільки зайва експресивність може вплинути на сприйняття тексту читачами; образність і емоційність таких текстів можуть спотворити реальні факти. Але спортивні новини - виняток, оскільки саме завдяки образності мови перед читачем виникають правдиві, яскраві і захоплюючі події. Спорту в цілому притаманна емоційність, тому художня мова дуже органічно вплітається в тексти спортивних журналістів. Наприклад, 21 лютого 2009 в «Харбінвуаньбао»

(«Вечірня газета Харбіна») замітка про танці на льоду малює перед читачами прекрасну картину, використовуючи багатий і жива мова художньої мови:

在洁白的冰面上，一对衣着光鲜的男女，在变幻莫测的灯光下，随着优美动人的音乐翩翩起舞。冰山舞蹈使滑冰技巧与音乐、舞蹈浑然成为一体，以独特的艺术魅力，给人以美的享受。本届大学生冬季运动会上 2 万多张冰上舞蹈比赛入场卷最先被抢购一空，其原委就在于此。

«На білій блискучою поверхні льоду пара в яскравому одязі танцює в променях сліпучого світла під звуки красивою і динамічною музики. Вони то рухаються неквапливо, то несуться на всіх парах, немов вершители грози. Грайливі ковзани малюють химерні візерунки на поверхні льоду. Фігурне катання об'єднує нави танець, воно приносить естетичну насолоду людям своїм унікальним художнім чарівністю. У період міжнародної зимової універсиади в цьому році було розкуплено більше 2 млн квитків на танці на льоду саме з цієї причини».

Хоча художня мова у спортивних публікаціях використовується досить часто, необхідно використовувати її в міру і до місця, в іншому випадку недоречне використання занадто великої кількості художніх засобів може порушити комунікацію між читачем і автором, і споживач інформації просто не зрозуміє, про що йде мова.

3. Використання слів, словосполучень та виразів з побутової розмовної практики.

Загальнодоступна, зрозуміла більшості мова дозволяє зменшити дистанцію між читачами і героєм публікації. Наприклад, у виданні «Цзуюшицзе» («Футбольний світ») в інтерв'ю з Андре про Мессі «Життя в Барселоні» автор так говорить про свого героя:

梅西是巴塞罗那的象征，堪称新一代球王，但归根结底，他也还是一个生活在巴塞罗那的阿根廷人。他也和其他普通人一样要操心衣食住行，更何况

他还是一个 22 岁的孩子，玩耍，调皮是他这个年龄特有的标签。足球是梅西的全部，但只是他生活的一部分。他有独在异乡为异客的漂泊生活，只是这漂泊生活有点奢侈，他有自己的爱好，只是这爱好儿童化的色彩浓重了些。

«Мессі є символом Барселони, його можна назвати королем нового покоління, але в кінці кінців, він як і раніше живе в Аргентині. Він, як і інші звичайні люди, повинен турбуватися про насущні справи про заробіток. Тим більше, йому всього 22 роки, по суті він ще дитина, грати, пустувати і розважатися – цілком властиво для його віку. Футбол займає тільки частину його життя. Він живе, немов волоцюга, в чужій країні, проте його бродяче життя розкішне, він має своє улюблене заняття, але це заняття виглядає, немов прості дитячі пустощі».

У цій публікації журналіст описує нову зірку футболу – Мессі. Використання «простих» слів і виразів допомогло читачам познайомитися і дізнатися ближче відомого Мессі в житті. Загальнодоступна, зрозуміла мова робить персонажа «таким же, як всі», ближче до читачів видання.

4. Надмірна деталізація і докладний опис подробиць.

У сучасній спортивній журналістиці в якості об'єкта освітлення крім змагань виступають також події, пов'язані зі спортом і спортсменами, включаючи спортивні заходи, а також осіб, пов'язаних зі спортом. У таких матеріалах немає результатів матчів, успіхи не є головною новиною і подією, тому від авторів вимагається більше майстерності, щоб привернути увагу читачів.

Як справедливо зауважує В. Г. Костомаров, «... має медійні матеріали в напруженому прагненні до оперативної стислості, лаконічності повідомлень можуть дозволяти собі вражаючу багатослівність впливаючого коментаря». Багато журналістів роблять це описуючи цікаві подробиці, вихоплюючи яскраві деталі, як, наприклад, це зроблено в репортажі в «Ланпаобао» («Баскетбольна газета») від 29 жовтня 2009 р.:

解放军队主教练阿的江在发布会上一番感人肺腑之言感动了在场每一个人。轮到李楠说些什么的时候，他已经哽咽难语了。坐在旁边的阿的江轻轻拍了拍李楠的后背。为了让李楠有个完美的演出，比赛开始不久，李楠就披挂上阵。而此前，李楠基本只有在一些无关痛痒的时间才能获得上场的机会。“今天的比赛有特殊的意义，我希望让李楠能够以一场胜利结束运动生涯”，阿的江说不下去了，泪水滑过脸庞，“多少年的运动生涯今天终于结束了，的确有很多感慨，我想我们尽到了该尽的努力”。说完，阿的江站起来，从朋友的角度和李楠来个拥抱。

«На прес-конференції проникливі слова головного тренера НОАК Адіцзяна подіяли на кожного учасника. Коли черга щось сказати дійшла до Лі Нань, від емоцій до нього перехопило подих, і він уже не міг говорити. Адіцзян сидів поруч з Лі Нань і ніжно поплескав його по спині. Для того, щоб у Лі Нань було досконале виконання, він повинен був вступити в бій на початку змагання. А до цього часу Лі Нань в основному отримував шанс зіграти тільки в критичні для гри моменти».

5. Створення специфічного лінгвокультурологічного контексту за допомогою використання приказок.

Приказки, стійкі вирази з висловом народної мудрості (чен'юй) – невід’ємна частина китайської культури. Вони використовувались ще в древніх літературних працях, але залишилися актуальними і для сучасної журналістики, особливо спортивної. Як правило, автор використовує мудрі вислови для підтвердження своєї думки, або ж, навпаки, чен'юй вводиться в текст для того, щоб бути спростованим будь-яким реальним випадком, прикладом з життя, тощо. Наприклад, в «Цзуюшицзе» («Футбольний світ») 2008 році було випущено спеціальну статтю «Розповідь про Мессі». У текстах заміток можна було зустріти такі вирази:

虽说“师父领进门修行在个人”，但梅西能有今天的非凡成就离不开身边众多人员的帮助。对于一名球员来讲，给予他帮助最大的当然是他的教练。

«Як кажуть, «Шифу лінцзінтхимень сюсін цзайгежень» («Учитель може лише відкрити двері, вдосконалення залежить тебе самого»), Мессі досяг значних успіхів без особливої сторонньої допомоги. Для гравця той, хто більше всіх допомагав йому, його тренер – він сам».

“一个好汉三个帮”，梅西今天的辉煌不仅靠他炫目的球技，更离不开巴塞罗那和阿根廷方方面面的特殊照顾。在巴塞罗那拉波尔塔说过，“最好的起源就要有最好的待遇”。在阿根廷，上至足协下至普通球迷，更是将梅西奉为国宝。

«Ігехаохань сангебан» («Одній людині потрібна допомога трьох»), досягнення Мессі не тільки спираються на його блискучі навички, але і невід’ємні від турботи Барселони та Аргентини».

У спортивній журналістиці доречне використання приказки не тільки робить статтю живою та оригінальною, але й, якщо приказка добре відома і сенс її зрозумілий читачам, допомагає розважити аудиторію.

6. Висока частота питальних пропозицій, риторичних запитань.

У спортивних публікаціях використання питального речення може виступати у функції посилення інтонації і підкреслення точки зору автора. Наприклад, в коментарі «Азіатський жіночий волейбол – вихід в новаторство» з «Чжунготіюйбао» («Спортивна газета Китаю») від 23 листопада 2009 р. так використовуються риторичні питання:

让我们回忆一下大松博文时代的日本队和袁伟民时代的中国队吧，不正是因为她们能够在吸收学习了世界先进排球理念之后，再把自身快速、多变的特点融入战术体系之中，并创造了多种新技术，才开创了亚洲女子排球的一个崭新的时代吗？

«Давайте згадаємо японські епохи Дасонбовеня і китайську епоху Юань Вейміня, адже саме в цей період вивчалася і вбиралася світова передова думка волейболу. Потім азіати перенесли особливості свого швидкого і рухомого характеру в тактичні системи і створили нові технології. Може бути, все ж пора відкрити нову еру азіатського жіночого волейболу?».

Це риторичне питання саме по собі є відповіддю і при цьому пробуджує у читачів роздуми про майбутнє азіатського жіночого волейболу.

7. Широке вживання паратаксису (сурядності).

Паратаксис – спосіб побудови складного речення. При паратаксисі відсутні формальні засоби зв'язку (союзи, відносні займенники та ін.), що дозволяють встановити логічне співвідношення простих речень у складі складного. Паратаксис – зв'язок самостійних, безпосередньо наступних один за одним пропозицій, об'єднаних не союзом, а інтонацією в складне речення.

Паратаксис здатний підсилити ефект від статті. Використання паратаксису в описі людини може допомогти в подробицях відобразити людський образ, всебічно і глибоко описати об'єкт зображення, посилити виразність тексту.

Наприклад, у «Ванцюшіцзе» («Мир тенісу») за вересень 2008 р. так описаний російський тенісист Марат Сафін:

萨芬“网球只是生命的一段旅程”他直率，有什么说什么，他不粗俗；他有点坏，但骨子里很纯真；他不做掩饰，可无论说什么做什么都那么生动有趣；他言语诙谐，周身笼罩着一股气场，天生是个明星。

Марат Сафін: «Теніс – це єдиний шлях в житті». Він безпосередній, говорить те, що думає, але він не вульгарний; він трохи поганий, але насправді дуже щирий; він не комплексує та те, що він говорить і робить – це цікаво; його мова смішна, деяка сила оточує його, від народження він є зіркою».

Отже, сучасна спортивна журналістика КНР сформувала свій власний мовний стиль, який відрізняється від манери іншого виду журналістики. Нам вдалося висвітлити лексико-стилістичні особливості проаналізованих текстів. У них домінує розмовний стиль мовлення, насичений ідіомами, метафорами, порівняннями і фразеологізмами. У тексті міститься багато подробиць і деталей та інтенсифікується вживання дієслів і дієслівних виразів. Народні приказки, питальні речення і риторичні питання є особливими засобами художньої виразності, майбутнім перекладачам буде цікава дана робота, оскільки це допоможе уникнути потенційні помилки, а також поповнити тезаурус.

3.3 Дослідження нових лексичних одиниць в китайському спортивному дискурсі та їх зіставлення з англійською мовою

Стрімкий розвиток спорту сприяє постійній появі нових лексичних одиниць. Постійна поява неологізмів у різних галузях створює певні труднощі при перекладі даних термінів. Існує досить широкий спектр спортивних галузей, але лише декілька з них користуються певною популярністю у постійній появі нових та недосліджених спортивних термінів. В сучасному глобалізованому суспільстві ми можемо виокремити для дослідження найпопулярніші галузі спорту, серед них можна виокремити футбол, баскетбол, легка атлетика та силові види спорту. Отже ми розглянемо наступні приклади:

1. 另外波波对国际球员感兴趣，他喜欢不同的文化给球队带来的影响。多个因素的综合作用下，我们这么做了。(Sina sports, 17.04.2019)

Переклад: «Бобо також цікавиться міжнародними гравцями і йому подобається, який вплив чинять різні культури на команду. У нас вийшло це зробити під впливом різних факторів».

国际球员 Guójìqiúyuán – Міжнародний гравець в спортивних змаганнях (з баскетболу). Лексична одиниця була перекладена на китайську мову та являє собою семантичне запозичення (структурну кальку) іноземного слова, запозичується іншомовний образ і відбувається прямий переклад структурних елементів 国际 (міжнародний) і 球员 (гравець в м'яч).

2. 当残疾人羽毛球项目在 2020 东京残奥会上首次亮相，很多人都将为在本土参加一项重要的残疾人赛事而自豪，山崎由间也不例外，她还有有机会成为该项目的首位残奥会金牌得主。(Sina sports。16.04.2019)

Переклад: «Коли такий вид змагання як «бадмінтон для людей з вадами» увійшов до списку видів спорту Параолімпійських ігор 2020 року в Токіо, багато людей відчули гордість за те, що можуть взяти участь в такому важливому заході для людей з вадами в рідній країні. Ямазакі не є винятком, і у неї є всі шанси стати першим параолімпійських золотим призером в цьому виді спорту». 残奥会

残奥 Cǎn'àohuì – Параолімпійські ігри. Лексична одиниця утворена скороченням багатоскладової лексичної одиниці «残疾人奥林匹克运动会» Cǎnjí rén'àolínpíkèyùndònghuì. «残疾人» – людина з вадами, «奥林匹克运动会» – Параолімпійські ігри. Скорочене слово є трискладовою лексичною одиницею.

3. 但莫德斯特在合同期内，**要训罢踢**，但权健总经理束是辉只能在接受采访时：表示莫德斯特很不职业而已，并没有实际性的球员处罚和行为这让人浮想联翩。（Baidu Baijiahao。18.08.18）

Переклад: «Ентоні Модест припинив гру без пояснень під час терміну дії свого контракту, проте, генеральний директор компанії «Цюань Цзянь», пан Шу Юйхуей, зміг дати інтерв'ю з приводу того, що сталося, в якому він пов'язує цей факт з непрофесіоналізмом Модеста. На жаль, не існує ніяких санкцій, які можна застосувати до гравця за його поведінку, і це змушує задуматися».

要训罢踢 Yàoxùnbatī – припинити гру без пояснень (дослівний переклад: зупинити пояснення, зупинити гру в м'яч), дана дія відноситься до футбольної сфери, оскільки одна відноситься тільки з основних складових слова, морфема «踢», має значення «штовхати» або «бити ногою». В даному випадку подвоюється знаменна морфема «罢» словосполучення утворено словотворчим способом редуплікації (罢 – припинити 训 – пояснювати 踢 – бити ногою).

4. 以**冬奥**备战促项目推广，中国**花滑**借势而进，探寻项目长远发展的新路径。（Sports online。28.05.2019）

Переклад: «Фігурне катання Китаю в своїх інтересах використовує тенденцію сприяння просуванню проекту Зимових Олімпійських ігр та досліджує нові шляхи для розвитку даного проекту в довгостроковій перспективі».

冬奥 Dōngào – Зимові Олімпійські ігри. Лексична одиниця утворена контракцією п'яти-складних одиниць, лексичних словосполучень «冬季奥运会» (зимові Олімпійські ігри) випадає три морфеми, в результаті чого

виникає складноскорочене слово двох-морфемного складу, яке має аналогічне значення початковим словосполученням.

花滑 Huāhuá – Фігурне катання на ковзанах. Лексична одиниця утворена контракцією чотири-складних лексичних одиниць, у словосполученні «花样滑冰» huāyàng huábīng (фігурне катання на ковзанах) випадає дві морфемі, в результаті чого виникає складноскорочене слово двох-морфемного складу, яке має аналогічне значення з початковим словосполученням.

5. 球王贝利在那届世界杯上制造了一个令人难忘的画面，在取得第一个进球后，贝利被队友雅伊尔济尼奥高高抱起，他右手握拳伸向天空，好像在宣告自己的权威。（Sina sports。24.02.2019）

Переклад: «Вражаючою картиною став гол короля м'яча Пеле на чемпіонаті світу з футболу, після забитого ним першого м'яча, його підхопив товариш по команді Жарзінью, а Пеле витягнув кулак правої руки до неба, як би заявляючи про свою владу».

球王 Qiú wáng – Король м'яча. Титул кращого спортсмена в іграх з м'ячем. Лексична одиниця утворена за допомогою словоскладання двох морфем: «球» – гра в м'яч і «王» – король, які володіють підрядним зв'язком, в смисловому і синтаксичному відносінах одна морфема підпорядковується іншій, в даному випадку перша частина слова означає відносну ознаку предмета і пояснює другу частину.

6. 波沙球是兴起于西班牙的一个比赛，样合了排球，足球，体操和巴西战舞等多项运动。参赛者在巨大的气垫上比赛，球网两侧还有蹦床，帮助球员跳得更高来扣球。（Hexun News。23.07.2015）

Переклад: «Боссабол це процвітаючий вид спорту, з'явився в Іспанії, в якому змішані волейбол, футбол, гімнастика, бразильський бойовий танець капоейра і безліч інших видів спорту. Учасники знаходяться на величезних батутах,

розділених сіткою. Батути допомагають гравцям стрибати вище, щоб відбити м'яч».

波沙球 Bōshāqiú – «Боссабол», новий вид спорту, придуманий в Бельгії, в даному змаганні гра відбувається на надувних матрацах поділюваних сіткою, в грі приймають участь дві команди до Лексична собою фонетико п'яти чоловік. одиниця являє семантичне запозичення (полукалькой), тут відбувається змішання передавальних звучання компонентів **波沙** і лексично значимого компонента **球** – м'яч.

7. **泡沫足球**是湖南卫视《快乐大本营》的观众对这个装备就不会陌生了。

如果觉得踢球已经没那么刺激好玩了，就可以尝试一下这么做。（Hexun News.23.07.2015）

Переклад: «Футбол в кулях для глядачів супутникового телебачення" Щасливий табір (китайський ТВ серіал) "провінції Хунань вже знаком. Якщо ви учувствуете в іграх з футболу і помічаєте, що цей вид спорту вже не такий цікавий, то можете спробувати футбол в кулях».

泡沫足球 – Футбол в кулях. Новий вид спорту, в якому учасники намагаються забити гол у ворота супротивника будучи одягнені в спеціальні надувні сфери. Лексична одиниця утворена за допомогою перекладу слова на китайську мову і є семантичним запозиченням (структурної калькою) іноземного слова запозичуючи іншомовний образ і передаючи прямий переклад структурних елементів «**泡沫**» – пухир і «**足球**» – футбольний м'яч, в результаті чого було утворено нове слово.

Лексичні зміни в китайській та англійській мові в зіставленні.

Переважаючі словотвірні процеси спортивному дискурсі англійської мови кардинально відрізняються від домінуючих словотвірні процеси в спортивному дискурсі китайської мови. Особливістю в китайській мові є велика кількість запозичених лексичних, які мають власну класифікацію за видом запозичення (семантичні запозичення, етимологічні запозичення і фонетико-семантичні

запозичення), поряд з цим, в англійській мові простежується дещо менша кількість запозичених одиниць, які, в свою чергу, не мають будь-якої внутрішньої класифікації або поділу.

Не дивлячись на більшу кількість способів виникнення слів-неологізмів і детальний підхід до кожної складової слова, в китайській мові виникає менша кількість нових лексичних одиниць в порівнянні з англійською мовою. У свою чергу, в англійській мові не простежується деталізовані класифікації, однак, можна помітити порівняно більшу кількість утворення нових одиниць лексики.

Існують і схожість двох даних лінгвокультур. Останнім часом, в китайській та англійській мові присутня величезна кількість нових слів-скорочень. Це обумовлено тим фактором, що скорочені слова є більш простими в вимові, ніж їх первісний еквівалент, а також вони допомагають заощадити час і швидко передати інформацію, що є важливим для спортивної сфери. Нам вдалося скласти актуальні, за даними нашого матеріалу, класифікації неологізмів спортивному дискурсі англійської і китайської мов. Для спортивного дискурсу англійської мови актуальними є наступні способи словотворення:

1. Словоскладання (penalty-taker, speedgate, firstbeat, moto-doping).
2. Словоскладання цифр і буквеної лексичної одиниці (360ball).
3. Афіксація (goalie, bunyanesque, ballinest).
4. Скорочення (b-baller, footbonaut, VAR, OffRtg, DefRtg, NetRtg).
5. Назва дії або трюку в честь спортсмена (The Biles, The jump Radilov).
4. Скорочення (b-baller, footbonaut, VAR, OHRtg, DefRtg, NetRtg).
5. Назва дії або трюку в честь спортсмена (The Biles, The jump Radilov).
6. Метафора (machine, wingspan, garbage time).
7. Освіта слів за допомогою поєднання окремих звуків (tra-la-la- la-hey).
8. Запозичення (Tank biathlon).

Для спортивного дискурсу китайської мови актуальними є наступні способи словотворення:

1. Морфемна контракція (残奥会 – Параолімпійські ігри, – зимові Олімпійські ігри. 花滑 – фігурне катання (на ковзанах), 拳联 – Федерації боксу, 沙排 – пляжний волейбол.
2. Семантичне запозичення (国际球员 – міжнародний гравець в спортивних змаганнях (з баскетболу), 泡沫足球 – футбол в кулях, 健身小姐 – фітнес леді.
3. Фонетико-семантичне запозичення (波沙球 – Боссабол)

Таким чином, можна зазначити, що словотвір в китайській мові відрізняється від англійського великою кількістю способів виникнення слів-неологізмів докладним роз'ясненням кожної окремої морфеми в складі слова. За даними нашого дослідження, найбільш продуктивними способами виникнення слів-неологізмів в спортивному дискурсі китайської мови виявилися запозичення і морфемна контракція, для англійської мови найпоширенішими виявилися словоскладання і скорочення. Велика кількість в китайській і англійській мові, нові слова з'являються у вигляді скорочення номінативної одиниці. Даний факт можна охарактеризувати доступною швидкістю новоутворень, які здатні передавати інформацію швидше і економити час, що є важливим в спорті. Спортивний дискурс володіє певним способом надання та відтворення інформації, це надає особливий вплив на словотвір і появу неологізмів.

Висновки до розділу III

Під час дослідження статті про сучасну цифрову економічну термінологію, ми спостерігали досить велику кількість методів утворення ієрогліфів. Ми описали результати проаналізованих структурно-семантичних особливостей спортивної термінології, які є, з точки зору семантики, однозначними і не можуть бути двояко витлумачені. Під час дослідження семантико-структурних особливостей стало відомо, що за семантичним властивостям терміни в залежності від їх вмотивованості ділять на повністю мотивовані, частково мотивовані, помилково-вмотивовані і невмотивовані. З цієї ж точки зору всі розглянуті в цій роботі терміни слід віднести до мотивованих, оскільки їх компонентний аналіз дозволяє встановити обумовленість значення цілого значеннями складових морфем індуктивно, коли значення цілого слова знаходиться в прямій залежності від значень складових його компонентів, або дедуктивно, коли придбання нових значень у морфем, що становлять складне слово, здійснюється на базі значення цього слова. Не мало важливим фактом цієї роботи є те, що залежно від сфери вживання проаналізований матеріал можна розділити на терміни загальнозрозумілі і вузькоспеціальні. Також, з точки зору кількості ієрогліфів, які входять до складу проаналізованих лексичних одиниць, ми виділили двох-, трьох-, чотирьох-, п'яти-, шести- і семи-компонентні терміни. Окрему групу склали буквено-ієрогліфічні слова (БІС).

Таким чином, постулат про словоскладання і афіксації/напівафіксації як про домінуючий спосіб словотвору знаходить своє підтвердження в даній роботі. Слова, утворені шляхом словоскладання, займають 37,5% (27 одиниць). 50% (36 одиниць) припадає на афіксацію/напівафіксацію. Ми вважаємо такі елементи, як: 器, 椅, 片, 机 – напівсуфіксами, адже саме їх широке використання в якості класифікуючого елемента в групі термінів, що позначають інвентар, обладнання, забезпечує високий відсоток одиниць, утвореного таким способом. При утворенні 12,5% слів (9 одиниць) задіяний фонетичний метод, а саме гібридний фонетико-семантичні та буквено-семантичні моделі.

Ми дослідили, що сучасна спортивна журналістика КНР сформувала свій власний мовний стиль, який відрізняється від манери іншого виду журналістики. Нам вдалося висвітлити лексико-стилістичні особливості проаналізованих текстів. У них домінує розмовний стиль мовлення, насичений ідіомами, метафорами, порівняннями і фразеологізмами

З кожним роком з'являється значна кількість слів-неологізмів в сфері спортивного дискурсу китайської та англійської мов, дана лексика поширюється і входить у словниковий склад суспільства завдяки ЗМІ. Ми розглянули інтернет-статті популярних новинних сайтів на прикладі різних видів спорту. В ході дослідження були зроблені наступні висновки: словотвір в китайській мові відрізняється від англійського великою кількістю способів виникнення слів-неологізмів докладним роз'ясненням кожної окремої морфеми в складі слова.

ВИСНОВКИ

Сучасна спортивна термінологія – складна та володіє різноманітною сукупністю найменувань спеціального змісту, що піддаються класифікації за різними ознаками, насамперед за ступенем і характером спеціалізації її одиниць. На цій підставі науковці нерідко ототожнюють професійну лексику і термінологію, вважаючи, що це класи слів і словосполучень, які збігаються. Можна спостерігати, що китайська мова розвивається під впливом інтеграції та глобалізації, що несе за собою потребу у спеціалістах саме у сфері спорту. Спортивні терміни, які утворилися шляхом семантичного запозичення є найчисленнішою і продуктивною у відношенні поповнення мови новими термінологічними одиницями. Досліджуючи структуру спортивних термінів ми можемо зробити висновок, що у вивчені спортивної термінології лінгвісти ще не виробили певні норми класифікації термінів, хоча декілька вчених виділяє терміни за змістом і поділяє на дві основні лексичні групи, а також до десяти підгруп. Тому при роботі над створенням глосарію ми призиваємо враховувати класифікації, які були зазначені в даній роботі.

Поява нових значень не лише постійно оновлює спортивну терміносистему, а також впливає на функціональний аспект сучасної китайської мови. Гіперогіпономічна парадигма є однією з найважливіших категорій, що формують структуру спортивної терміносистеми, оскільки терміни виражають не тільки суть поняття, а й передають зв'язки між ними. Семантична мотивація термінів слугує для передачі основних рис та сутнісних характеристик явища, якому дається найменування, а також сприяє його правильному розумінню і трактуванню. Семантичний аспект є основою дослідження (тобто шляхом звуження чи конкретизації значення загальноновживаного слова), та структурний аспект, тобто структура побудови сучасного речення у китайській мові та вживання спортивної термінології у ньому.

Також актуальним у творенні сучасної спортивної термінології є запозичення. Запозичена спортивна лексика з англійської мови досить суттєво

вплинули на функціональний аспект сучасної спортивної термінології китайської мови, дане питання також ще потребує багатьох відповідей.

Збагачення спортивної термінології також відбувається не лише шляхом запозичення, а також за допомогою префіксальних, суфіксальних елементів, способом словоскладання та словотвору. Дані терміни в сучасній спортивній китайській термінології ще досі зазнають адаптації. Функціонування даних термінів спричинене як і зовнішніми, так і внутрішніми факторами. До зовнішніх факторів ми можемо віднести: досить активний розвиток, політики реформ і відкритості, процес глобалізації, поява нових реалій, що спонукає нас до постійного дослідження спортивної термінології. Та внутрішні явища, до яких належать: явище економії, що призводить до скорочення термінів, заміна термінологічного словосполучення більш простим терміном, заміна важкого терміну більш простішим, тобто використання синонімів чи антонімів.

Отже можна наголосити на тому що, структурно-семантичний та лексико-стилістичний аспекти спортивної термінології у сучасній китайській мові є недостатньо досконалими та дослідженими на сьогоднішній день. Відтак перспективами подальшого дослідження спортивної термінології китайської мови є вивчення запозичень спортивної лексики з інших країн та їх функціонування в сучасній китайській мові.

АНОТАЦІЯ

我们的科学工作的题目是“汉语体育术语形成的语言方面”。语言是人與人之间的交流工具。汉语 修辞学的可性是无限的。运动术语是历史发展的产品，它反映运动和社会进步所阶段。术语可以是 词，也可以是词组，用来正确标记生产技术、科学、艺术、社会生活等各个专门 领域中的事物、现象、特性、关系和过程。语言是社会的产物，社会的发展变化必然对语言词汇产生深刻的影响，这种影 响地表现在汉语词汇系统的发展与变化上，而一个突出表现就是汉语词汇色彩意义 的变化。

因此，我们探讨了中国体育术语的语言学方面。我们已经确定并公开了术语“术语”和“术语系统”的定义和特征。我们确定了现代语言学中术语领域的特征，并从各个方面追溯了运动术语研究的方向。应该注意的是，我们没有完全系统化所研究的术语及其主题分类，而是分析了中文体育术语的借用系统。我们研究并强调了体育术语的结构语义和词汇风格特征。最后，我们能够探索和比较新的中文和英文词汇。

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О.С. (1977). *Linguistic terminology*. М. : Изд-во Московского ун-та. 188с.
2. Гутиряк О.І. (1999). *Англійська термінологія маркетингу: структура та семантичні характеристики*. Львівський державний університет ім. І.Франка, – 209 с.
3. Іщенко В.Л. (2002). *Англійський багатоконпонентний економічний термін (парадигматичний та синтагматичний аспекти) : дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04. – 181 с.*
4. Кияк Т.Р. (1989). *Лингвистические аспекты терминоведения: Учеб. Пособие / Кияк Тарас Романович*. М.: УМКВО. – 80 с.
5. Лейчик В.М. (1989). *Предмет, методы и структура терминоведения*. М. УМКВО. – 47 с.
6. Лотте Д.С. (1961). *Основы построения научно-технической терминологии*. М. УМКВО. 158 с.
7. Кочергин И.В. (2012). *Очерки лингводидактики китайского языка*. М. Восточная книга, с.184.
8. Янь Вень. (2008) *Іноземні запозичення в китайській мові: існуюча тенденція розвитку*. [Науковий журнал].
9. Шичко В.Ф., Кленин И.Д. (2013). *Лексикология китайского языка*. М.: Восточная книга, с.272.
10. Татаринев, В.А. *Теория терминоведения*. (1996). *Теория термина: История и современное состояние*. М.: Моск. лицей, с. 311.
11. Шелов, С.Д. (1995). *Опыт построения терминологической теории: значение и определение терминов*. М.УМКВО, с. 242–293.

12. Немченко, В. Н. (2008). Введение в языкознание : учебник для вузов. М. УМКВО, с. 380.
13. Митчелл П.Дж., Зарубин А.Н. (2012). *The English language internationally: An introduction to the case of China*, Томск, С. 14–20.
14. Kachru Y., Nelson C.L. (2006). *World Englishes in Asian Contexts*. Hong Kong University Press,
15. Игнатов А.А., Митчелл П. (2013). *Кокни уходящий: положение рифмованного сленга «Кокни» в современном английском обществе* // Вестн. Том. гос. ун-та. С. 68–70.
16. Митчелл П.Дж., Зарубин А.Н. (2013). *Чинглиш – культурный феномен* // Вестн. Том. гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. № 1. С. 69–80.
17. Zarubin A.N., Mitchell P.J. (2013) *English in China: English vs. Chinglish, Culture vs. Language*. Saarbruecken: LAP Lambert Academic Publishing,. 64 p.
18. Li W. (1993). *China English and Chinglish* // Foreign Language Teaching and Research Journal. № 4.
19. He D., Li D.C.S. (2009). *Language attitudes and linguistic features in the «China English» debate*. World Englishes. № 28.
20. Сепир Э. (1993). *Избранные труды по языкознанию и культурологии*. М.: Прогресс., с. – 244.
21. Жукаускене Т.С. (2012). *Сравнительный анализ фонемы и слогоморфемы в английском и китайском языках*. Язык и культура. Приложение. С. 5–12.
22. Иванов В.В. (1973). *Терминология и заимствования в современном китайском языке*. Наука, с. – 340.
23. Вахтин Н.Б. (2004). *Смешанные языки*. Социолингвистика и социология языка. Гуманитарная академия, с. – 220.

24. Гураль С.К., Митчелл П.Дж. (2008). *Формирование профессионального дискурса на основе принципов интерактивного обучения языку, разработанных профессором Гарвардского университета Вилгой М. Риверс, для неязыковых специальностей (опыт Томского государственного университета)*. Научный периодический журнал «Язык и культура». № 4. Россия, Томск: ТГУ, С. 5–10.
25. Митчелл П.Дж. English for Innovators: The Importance of ELT Provision in an Innovation Economy // *Иноватика – 2011: сб. матер. VII Всерос. науч.-практ. конф. студентов, аспирантов и молодых ученых с элементами научной школы, 26–28.04.2011. Россия, Томск, 2011. С. 36–40.*
26. Адаменко, Н.А. Опыт сопоставительного изучения терминологической системы в английском и русском языках (на материале спортивной терминологии) / Н.А. Адаменко, П.А. Адаменко // *Системное описание лексики германских языков: межвуз. сборник. - Ленинград: изд-во Ленингр. гос. ун-та. - 1979. - вып. 3. - С. 73-79*
27. Литовченко, В.И. Классификация и систематизация терминов / В.И. Литовченко // *Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. академика М.Ф. Решетнева. - 2006. - №3. - С. 156-158*
28. Семенас А. Л. Некоторые особенности семантики сложения в изолирующих языках. К типологии семантических реляций // *Лингвистическая типология. – М., 1985. – С. 171–178.*
29. Алексеева, Л.М. Проблемы термина и терминообразования: учеб. пособие по спец. курсу / Алексеева Л.М. – Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1998. – 120 с.
30. Реформаторский А. А. Мысли о терминологии / А. А. Реформаторский. – Москва: Наука, 1968. – 2
31. Горелов В. И. Грамматика китайского языка / В. И. Горелов. — Издание 2-е, дополненное и переработанное. — М.: Просвещение, 1982. — 280 с.

32. Гринев С.В. Сопоставительное терминоведение: современное состояние // Вестник МГПУ. Серия «Филология. Теория языка. Языковое образование». — 2017. — № 1(25). — С.68-76.
33. Драгунов А.А. Грамматическая система современного китайского языка. — Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1962. — С. 46.
34. Петрова Е.Б., Лисицина И.А. Структурно-семантические особенности английских сноубордических терминов // Вестник Томского государственного педагогического университета. — 2016. — № 10(175). — С.18-23.
35. Рыбакова А.С. Структурно-семантические особенности компьютерной терминологии в современном английском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — М., 2012. — 23 с.
36. Ваталева Н.В. Моделирование лексико-семантического поля глаголов речевой деятельности современного китайского языка: Дис. ... канд. филол. наук. — Владивосток, 2015. — С. 73-122.
37. Хао Цинь. Цена спортивных новостей // Альманах Чэндуского спортивного института. - 1998. - No1. - С. 86-89.